

Onsdagen den
21 maj 1980

Onsdagen den 21 maj

Kl. 19.30

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

§ 1 Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark (forts.)

Fortsattes överläggningen om jordbruksutskottets betänkande 1979/80:41.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Omedelbart före middagspausen angrep Sven Eric Lorentzon socialdemokratin för inkonsekvens i skogspolitiken. Han menade att när vi nu vill visa omsorg om människan och miljön, så värnar vi inte om en i och för sig önskad ökning av skogsproduktionen. Jag vill slå fast att vi i alla våra motioner, och i de program vi skrivit i det här sammanhanget, har konstaterat vilken betydelsefull roll skogsnäringen spelar i vår folkförsörjning för sysselsättningen i många delar av vårt land och att det är angeläget att vi kan hålla en god skogsproduktion. Men vi har samtidigt slagit fast att det får icke ske till priset av att vi riskerar människor och miljö.

Jag skulle kunna returnera anklagelsen om inkonsekvens till Sven Eric Lorentzon. Eftersom vi inte vill använda de här metoderna är det desto mer angeläget att vi satsar på andra åtgärder som ökar effektiviteten i vår skogsvård och i vårt skogsbruk. Vi har redovisat olika förslag, t. ex. obligatoriska skogsbruksplaner, förstärkning av skogsvårdsstyrelsens möjligheter att göra insatser och förslag för att få de skogsägare som, enligt vår uppfattning, är försumliga att på ett annat sätt ta sitt ansvar. Men till den typen av åtgärder säger man från moderata samlingspartiet ensidigt nej. När det gäller att driva upp produktionen har man ingen förståelse för vår rädsla för att den typ av produktionsmetoder man vill tillämpa skall drabba människor och miljöer. Men sådana produktionsmetoder som kräver ett större ansvar av skogsägaren säger man nej till. Det tycker jag är ett uttryck för inkonsekvens i skogspolitiken, en inkonsekvens som bl. a. drabbar både skogsproduktionen och miljövården.

Jag tvingas avsluta med att konstatera att uppenbarligen har moderata samlingspartiet, trots den utredning som nu arbetar och som regeringen tillsatt, redan tagit ståndpunkt i de här frågorna. Man vill uppenbarligen fullt ut utnyttja de kemiska medlen.

JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är kanske frestande, Sven Eric Lorentzon, att åter ta upp en allmän skogspolitisk debatt, men vi hade ju en sådan bara för någon tid sedan. Vi sparar tid om vi hänvisar ledamöterna till protokollet över den

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

debatten, så att de kan läsa vad vi då sade.

Jag tänker i stället titta litet närmare på det Sven Eric Lorentzon kallade de exklusiva grupperna. Enligt vad jag kan se består de av vanliga människor; människor med olika åsikter – politiska eller andra. De består av organisationer, t. ex. Skogsarbetareförbundet och dess medlemmar. Och de består självfallet även av människor som gått samman och bildat det vi kallar miljögrupper. Men också församlingar, med kyrkoherden i spetsen, har tagit initiativ för att stoppa dessa besprutningar.

Jag tror man gör fel om man försöker utmåla den opinion som finns som en särskild sorts människor eller som speciella grupper. Jag tror också att om skogsbrukarna blir medvetna om att de måste ta till andra metoder, så kommer de att hitta de metoderna. Jag vill ännu en gång återge några ord ur senaste numret av Domän-Posten: Det är inte otroligt att dagens besprutningsstopp kan bli permanent. Därför har man redan påbörjat ett projekt för att hitta andra lövröjningsmetoder, och det är ju bra.

Jag kan sedan inte undgå att tycka att det ändå ligger något motsägelsefullt i att först poängtera att det är fråga om bara någon promille av markarealen som besprutas årligen och i nästa andetag utmåla fruktansvärda katastrofer om man inte får använda kemiska medel. Jag tror att det finns all anledning att kritiskt granska de uppgifter som tillhandahålls från olika håll.

SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Jag tog i mitt anförande upp – och jag tyckte att jag hade all rätt att göra det – de skogspolitiska konsekvenserna av de beslut som vi fattar och som vi diskuterar här. Jag hävdar fortfarande, att man inte kan ta ställning, Svante Lundkvist, till enskilda frågeställningar utan att utgå från det stora sammanhanget och se på konsekvenserna. Och det är här jag menar att socialdemokratin och socialdemokraternas representanter är inkonsekventa.

Vi måste i dag konstatera att vår skogsindustri, vår sysselsättning i skogsnäringen är beroende av den virkeskvantitet vi kan producera i det här landet. Så enkelt är det, Svante Lundkvist. Och i det fallet är jag säker på att vi är överens. Om vi skall klara sysselsättningen, klara skogsindustrin, klara valutafrågorna, handelsbalansen osv. fordras det att vi får virke för produktion. Vi kan också konstatera att det i dag är obalans mellan tillväxt och råvarutillgång i det här landet. Därför, herr Lundkvist, säger jag: Vi måste se hela sammanhanget när vi diskuterar skogspolitiken.

Jag tycker inte att jag har någon orsak att gå in på obligatoriska skogsbruksplaner och sådant. Jag vill bara sluta med att säga: Det ger inte en enda skogskubikmeter mer i produktion. Det ger bara en ytterligare administration, som kommer att belasta skogsbruket. Och jag hävdar allra sist att en förutsättning för ett aktivt producerande skogsbruk här i landet är att vi har ett lönsamt skogsbruk.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är ju vad vi hela tiden har sagt: Vi måste se den här näringens problem i ett större sammanhang. Vi har år efter år krävt att regeringen skulle lägga fram ett handlingsprogram för skogsnäringen.

Vi höll på att arbeta fram ett sådant program och hade från den socialdemokratiska regeringens sida målet att ha ett sådant program färdigt till 1978. Men ni har skjutit de här problemen framför er och sagt nej till att åstadkomma den typ av möjlighet att bedöma skogsnäringens problem i stort som vi hela tiden efterfrågat.

Den anklagelsen måste alltså Sven Eric Lorentzon rikta mot den sittande regeringen.

Sedan säger Sven Eric Lorentzon: Det blir inte en enda skogskubikmeter mer om man skaffar fram obligatoriska skogsbruksplaner eller gör insatser av annat slag som vi föreslagit för att få en bättre skogsvård. Men Sven Eric Lorentzon kan väl ändå inte som skogskarlar undgå att erkänna att det finns betydande utrymme för att göra väsentligt bättre skogsvårdsinsatser i det här landet. Och nog finns det betydande möjligheter att effektivare utnyttja den skogsmark som vi har i produktionen, utan att man till varje pris skall behöva hänge sig åt att säga: Skogsbesprutningen är en förutsättning för att vi över huvud taget skall lyckas med ett aktivt skogsbruk.

Jag upplever det här precis på samma sätt som när vi hade DDT-debatten. Då försökte vi på olika sätt, genom att ge dispens, intressera skogsnäringen för att söka alternativa lösningar, men så länge dispensmöjligheten fanns åstadkoms ingenting i den riktningen. Uppenbarligen måste man hela tiden ha ett ordentligt och bestämt grepp i dessa frågor för att få effektivitet även från näringens sida när det gäller att hitta alternativa lösningar.

Här arbetar nu en utredning, och det är märkligt att man från moderata samlingspartiets sida uppenbarligen har tagit ståndpunkt i den här frågan redan nu.

SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Jag erkänner, Svante Lundkvist, och här är vi helt överens, att det finns möjligheter att öka skogsproduktionen här i landet. Det finns också stora möjligheter att förbättra skogsbruket, skogsvården m. m. Det står helt klart. Men vad jag framhöll i mitt anförande var att vi i denna kammare verkligen får se upp, så att vi inte stryper skogsbruket med olika restriktioner. Här diskuterar vi *en* restriktion, men vi ser, som jag sade, andra restriktioner komma. Vill vi ge skogsbruket en chans att producera som vi båda önskar, måste vi också ha klart för oss att man inte ständigt kan ålägga skogsbruket restriktioner. Man måste kunna arbeta – jag tog upp naturvårdsintressen och sådant –, ty annars går det inte.

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Onsdagen den
21 maj 1980

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! I propositionen sägs att målsättningen måste vara att begränsa användningen av kemiska medel i skogsbruket så långt det är möjligt. Detta är ingen nyhet. Detsamma sade dåvarande jordbruksministern Eric Enlund i det stora regeringsförslag om riktlinjer för skogspolitiken som riksdagen godkände för något år sedan.

Vi har tidigare trott att det redan den här våren skulle vara möjligt att fatta beslut om vilka nya regler som skulle gälla för bekämpning av lövsly. Det visade sig vara något optimistiskt. Den utredning som arbetar skall enligt direktiven vara klar under 1980. Det kommer den sannolikt också att vara, men några beslut före besprutningssäsongen på sensommaren i år kan inte fattas.

Vi tycker då, som regeringen också har föreslagit, att då det nu är en så kontroversiell fråga är det bättre att vänta ett år och sedan arbeta efter de hårdare regler som bör gälla i framtiden. Det är bättre än att skogsbruket under 1980 arbetar vidare enligt nuvarande regler, som uppenbarligen kommer att skärpas några månader senare.

Med den lösning som vi har valt kan skogsägare, anställda i skogsbruket och lantbrukare som själva brukar jord inom ett år få ett klart besked om vilka inskränkningar som skall gälla. Ett ettårigt totalstopp vållar inga skador för skogsbruket. Stoppet för flygbesprutning 1972-1975 gällde ju betydligt längre tid än den som nu föreslås.

Det här innebär att vi inte nu skall binda oss när det gäller sådana frågor som om kemisk bekämpning av lövsly över huvud taget skall vara tillåten och – ifall den skall tillåtas i vissa former – vilka preparat som skall få användas, vilka spridningsmetoder som skall vara tillåtna, vilka former av kommunalt inflytande som vi i så fall skall ha och vilka möjligheter till överklaganden som skall finnas.

Utskottet är tyvärr inte enigt om att vi inte skall föregripa utredningen. I en moderat motion mot regeringens proposition, undertecknad av ett antal ledamöter, och i en reservation från partiets alla företrädare i jordbruksutskottet vill man införa en dispensmöjlighet. Den skulle medföra ett stort antal tvistigheter om ifrågasatt fortsatt besprutning enligt de gamla reglerna. Moderaterna vill låsa fast arbetet i den utredning som nu arbetar och binda den vid ett visst slags kommunalt veto, förenat med i vissa avseenden preciserade ersättningsregler.

Från folkpartiets sida vill vi hålla möjligheten öppen även för mer långtgående ingripanden i skogsbesprutningen, t. ex. ytterligare begränsningar när det gäller de tillåtna preparaten och de tillåtna spridningsmetoderna. Vi anser det också vara olämpligt att riksdagen binder en pågående utredning på det i reservationen föreslagna sättet, t. o. m. när det gäller sådana från ekonomisk synpunkt och rättssäkerhetssynpunkt besvärliga frågor som skadeståndsregler.

Beträffande den moderata reservationen kan också påpekas att folkpartiet och centerpartiet här står bakom regeringens ståndpunkt. Som bekant innebär den justering som gjorts när det gäller tillägget av besprutning även

från marken inte någonting annat än att regeringens grundprincip bifalls av riksdagen. Moderata samlingspartiet demonstrerar här mot regeringspolitiken och överläter åt folkpartiet och centern att tillsammans med oppositionen åstadkomma majoritet för det kompletterade regeringsförslaget.

Till sist: Det är en på många sätt berättigad kritik att intresset alltför ensidigt riktats mot den relativt lilla del av bekämpningsmedlen som sprids i skogen. Den stora utredning om användningen av kemiska medel som tillsattes av Eric Enlund gäller såväl skogsbruket, jordbruket som trädgårdsnäringen. Att skogsbruket skall särredovisas i en delrapport sammanhänger med att det är möjligt att där snabbt nå fram till en slutgiltig bedömning.

I fortsättningen måste vi vidga vår uppmärksamhet till att gälla alla bekämpningsmedel. Användningen i jordbruket och trädgårdsnäringen är långt större än inom skogsbruket. Användningen i villaträdgårdarna är också betydande.

Folkpartiets uppfattning är att begränsningarna i bekämpningsmedelsanvändningen måste utgå från en ekologisk bedömning av var det är mest angeläget att begränsa skador och risker. Vi anser det nödvändigt att minska användningen av gifter och kemikalier inom jord- och skogsbruket liksom inom trädgårdsodlingen. Samtidigt är vi – vilket framgår av Eric Enlunds direktiv till den utredning som arbetar med frågor om kemikalier i jord- och skogsbruket – starkt medvetna om att utbyte av bekämpningsmedel mot andra tillvägagångssätt bara delvis är en fråga om administrativa åtgärder såsom förbud mot olika preparat och spridningsmetoder. Det gäller också att ta den vetenskapliga utvecklingen i sin tjänst. Forsknings- och utvecklingsarbete, inte minst inom sådana områden som växtförädling, alternativa brukningsmetoder, ändrade växtföljder och biologisk bekämpning, vidgar de ekonomiska och de tekniska möjligheterna att – utöver de förbud som ganska snabbt kan genomföras – gå vidare på vägen mot en successivt minskad användning av de kemiska medlen i skogs- och jordbruket liksom inom trädgårdssektorn.

Härmed, herr talman, vill jag yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkandet 1979/80:41.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Esse Petersson har aldeles nyss, liksom Svante Lundkvist för en stund sedan, ställt en fråga om varför vi just nu har bundit oss för och redovisat hur vi vill ha det i framtiden. Tydligen var vi det enda parti i utredningen som tog fasta på såväl f. d. jordbruksministern Eric Enlunds, som nuvarande jordbruksministerns önskemål om att ett förslag skulle läggas fram så att det kunde riksdagsbehandlas i vår. Därför har vi presenterat vår syn på den här frågan. Att ni inte har gjort det kan möjligen tyda på att ni väntade ett ministeringripande och hoppades att ni därigenom skulle komma ifrån det hela.

Vi har alltså fullt ut tagit ansvaret för vårt sätt att se på frågan. Därför har vi presenterat den mer långsiktiga lösningen.

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Onsdagen den
21 maj 1980

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det var ett märkligt konstaterande som Esse Petersson lyckades göra när han påstod att folkpartiet och centerpartiet tillsammans med socialdemokraterna bildar majoritet för regeringspropositionen. Det är ändå så – vilket jag trodde att Esse Petersson visste – att det har lagts fram en proposition som folkpartiet fann vara så anmärkningsvärd att man på det hållet kände sig föranlåten att väcka en motion med anledning av den, med tredje vice talmannen som förste undertecknare och den förre jordbruksministern som andre undertecknare. I denna motion krävde man, liksom vi har gjort, att riksdagens beslut skulle innefatta förbud icke bara mot flygbesprutning utan också mot markbesprutning.

Jag konstaterar sålunda att det inte finns något underlag i kammaren för regeringens förslag. Det enda stöd som regeringens förslag kan få kommer möjligen från moderata samlingspartiet, vars ställningstagande ligger regeringens förslag närmast. Moderaterna tillstyrker nämligen att förbudet bör omfatta endast flygbesprutningen.

Esse Petersson måste alltså totalt ha missförstått både propositionen och den motion han själv skrivit under, när han påstår att den senare innebär ett tillstyrkande av regeringsförslaget.

ESSE PETERSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill till Svante Lundkvist säga att vad som var intressant var att man skulle avvakta resultatet av den utredning som tillsatts. Det i propositionen framlagda förslaget var alltså icke fullständigt.

Vad som skett i utskottet är emellertid att man tillstyrker propositionens förslag beträffande besprutning från luften och dessutom låter förbudet innefatta besprutning från marken. Detta är alltså den enda och självklara åtgärd som föreslås, nämligen att ingen besprutning skall ske under tiden fram till dess att utredningen är klar. Därför gör man också den kompletteringen att inga speciella dispenser skall beviljas, vilket dock moderaterna menar skall tillåtas.

Det var ganska fantastiskt att höra Arne Andersson i Ljung säga att eftersom den utredning som skulle komma inte blir färdig i tid, så skall man redan nu tala om hur man vill ha det, vilket vi övriga däremot inte gjort. – Utredningen tillsattes ändå självfallet för att plöja igenom allt det material som finns och för att lägga fram ett förslag som vi kanske i stor utsträckning kan enas omkring.

Vi måste naturligtvis komma till rätta med användningen av de kemiska medlen i jord- och skogsbruket och i trädgårdsnäringen liksom över huvud taget med giftspridningen i naturen av vad slag det vara månde. Det borde vi rimligen vara överens om. Det är intressant att notera att man i propositionen inte tog steget fullt ut, vilket hade varit den självklara åtgärden – på den punkten har Svante Lundkvist rätt –, och det sade jag också i mitt anförande. Men det förhållandet innebär inte att man vill genomföra någon annan förändring än den utvidgning som från början borde vara självklar och som också har tagits upp i den diskussion kring propositionen som föranledde

väckandet av motionerna i denna fråga. Genom denna åtgärd får vi nu möjlighet till ett andrum till dess att vi får ett utredningsresultat att ta ställning till. Då kanske vi i ganska stor enighet skall kunna fatta ett beslut, i varje fall om vi inte beter oss som moderaterna har gjort här genom att på förhand skilja ut sig i denna fråga.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det är kanske inte möjligt att kommentera Esse Peterssens inlägg, eftersom det skulle bli en replik på repliken. Dessutom förstod jag inte riktigt vad han talade om. Däremot vill jag replikera till Svante Lundkvist, som bestod oss med den utomordentliga vänligheten . . .

TALMANNEN:

Repliken får endast avse Esse Peterssens anförande.

(Arne Andersson i Ljung: Svante Lundkvist har alltså påtalat . . .)

Repliken får inte gälla Svante Lundkvists anförande, utan det är Esse Peterssens anförande som replikväxlingen avser.

(Arne Andersson i Ljung: Jag har begärt repliken tidigare, men jag har kanske inte . . .)

Repliken begärdes inte på Svante Lundkvists anförande.

SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skall be att få fästa Esse Peterssens uppmärksamhet på att det i utskottets hemställan står "att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna -- --". Jag trodde att Esse Petersson ändå visste vilken handläggning av denna fråga han hade medverkat i.

Vi har vant oss vid mycket när det gäller den förvirring som uppenbarligen råder inom den borgerliga regeringen, men jag tycker att det går för långt när man med dålig advokatyr försöker skylla att man på den här punkten var oense och att folkpartiet reagerade så starkt mot det förslag som kom att läggas på riksdagens bord. Förhållandet är faktiskt det att det har motionerats för att rätta till vad regeringen föreslagit. Vi har en proposition på riksdagens bord, som icke har stöd från något av partierna.

ESSE PETERSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är något förvånande att lyssna till Svante Lundkvist i den här frågan, eftersom vi egentligen är rörande överens om resultatet, nämligen att om man skall ha ett stopp här, så är det alldeles självklart att det stoppet skall gälla generellt, oavsett hur bekämpningsmedlen sprids. Dessutom kan man lägga arbetsmiljösynpunkter på frågan, vilket gör att man kanske kan komma till annat resultat än regeringspropositionens förslag. Vi

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Onsdagen den
21 maj 1980

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

har här velat ta det fulla steget, vilket regeringen inte har gjort. Därför resulterade det i motioner. På moderathåll har man emellertid ställt sig vid sidan om.

Jag tycker att det vore bättre om Svante Lundkvist och jag kunde konstatera att vi här har ett gemensamt förslag om att användningen av dessa bekämpningsmedel skall upphöra under det att utredningen pågår, för att denna skall kunna arbeta och komma fram till ett genomarbetat förslag. En förutsättning härför är då att användningen av besprutningsmedel upphör helt, och det har blivit möjligt med den komplettering till propositionen som motionerna utgör. Vi har nu ett förslag som vi – förutom moderaterna – i stor enighet kan fatta beslut om.

Talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Låt mig först få konstatera att den stora majoriteten i utskottet har avgivit ett betänkande som jag tror i det här läget innebär att man valt den riktiga vägen. När Arne Andersson i Ljung å moderata samlingspartiets vägnar går till attack mot, som han säger, jordbruksministerns proposition, vill jag erinra om att moderata samlingspartiet ingår i den regering som står bakom denna proposition.

Det pågår alltså en utredning som har att ta ställning till frågan om användningen av växtskyddsmedel och näringsämnen. Den utredningen har kommenterats på olika sätt under debatten. Det är väl inte vanligt att en fråga under utredningsarbetets gång diskuteras så mycket i riksdagens kammare, men de kommentarer som gjorts tvingar mig att något redovisa utredningens arbete.

Vi försökte i utredningen komma fram till ett ställningstagande om hur det hela skulle fungera redan i sommar. I det läget tog jag mig friheten att föreslå att vi skulle försöka ta hänsyn till de olika intressenterna i det här sammanhanget. Liksom i fråga om det skogspolitiska beslut som fattades för ungefär ett år sedan handlar det här om en ständig avvägning mellan samhällets behov och individens önskemål. Det handlar om en balans mellan å ena sidan skogsbrukets varaktiga produktionsförmåga och ekonomiska villkor och å andra sidan naturvårdens intressen och fritids- och rekreationsintresset. Ibland handlar det också om kommunernas möjlighet till inflytande.

Jag tror att det hade varit mycket värdefullt om vi redan i utredningen kunnat hitta en form av förslag som tillgodosåg alla dessa intressen, och jag tror också att det är möjligt på sikt. Ett sådant förslag framställde jag i utredningen. Det skulle se ut ungefär på följande sätt. Man inför i princip ett förbud men preciserar sedan dispensmöjligheter, later länsstyrelsens naturvårdsenhet ta ställning till de projekt för vilka ansökningar inlämnas. Länsstyrelsens naturvårdsenhet förhör sig med kommunerna, vilka kan ingå som remissinstans och på det sättet få sitt inflytande. Det finns säkerligen

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

stora områden i vårt land som inte på något sätt är känsliga ur rekreations- och naturvårdssynpunkt. Man skulle kunna få enighet om att där i skogsbrukets intresse tillåta den verksamhet det här gäller.

Dessa förslag ställde folkpartiet upp på, medan däremot moderata samlingspartiet tvärt motsatte sig förslaget. I det läget var det för sent att fortsätta utredningsarbetet. Till följd därav måste regeringen framlägga en proposition om ett moratorium. Då är det ganska märkligt att moderata samlingspartiet här i en reservation tar upp förslaget om dispensmöjligheter, som jag hade försökt få igenom. Jag kritiserar inte moderata samlingspartiet för det, men jag kritiserar reservanterna ur den synpunkten att det i det här läget är för sent att anta dessa förslag, för man gör inte i en handvändning upp sådana dispenserregler som behövs i detta sammanhang. Men det inträffade bädar ju gott för framtiden. Det kan innebära att det långsiktiga utredningsarbetet ändå kan hamna ungefär vid den punkt som jag hade tänkt mig.

Nu har vi ett förslag om temporärt förbud under ett år. Det har riktats kritik mot det förslaget därför att det inte innehåller bestämmelser rörande bekämpning från marken. Med anledning av de underliga kommentarer som har gjorts här av olika talare tidigare i debatten vill jag framhålla att under tiden då propositionen utarbetades förekom det i produktkontrollnämnden ett förberedande arbete, där man skulle ta ställning till förbud mot bekämpning från marken. I det läget fann regeringen ingen anledning att ta upp den delen av bekämpningsproblematiken. Det visade sig emellertid sedan att produktkontrollnämnden inte kunde komma fram till ett enigt beslut om totalförbud under ett år mot bekämpning från marken. Då tycker jag att det är riktigt att jordbruksutskottet i år har tillgodosett den biten av problematiken genom att biträda några motioner som ett tillägg till regeringspropositionen.

I de resonemang som förts här har man dragit paralleller med jordbrukets roll i sammanhanget. De parallellerna är fullständigt inadekvata, eftersom regeringspropositionen i det här läget inte i något avseende bygger på toxikologiska bedömningar utan bygger på andra bedömningar som innebär att man tar hänsyn till allmänhetens oro. Det är inte intressant, inte adekvat, i de fall där inte allemansrätt råder. Vi skall sedan i utredningen fortsätta och ta ställning till hur man skall lösa problemet när det gäller växtskyddsmedel och näringsämnen inom jordbruket.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att det är en väsentlig skillnad mellan det förslag som Einar Larsson presenterade och det som moderata samlingspartiet företräder. Vi utgår från helt olika förutsättningar. Från vår sida utgår vi från att huvuddelen av den svenska skogsmarken är så belägen att den egentligen inte berörs av människornas friluftsliv och därför inte är särskilt intressant när det gäller den här frågan. Einar Larsson utgår från att människor trampar omkring på nästan varenda kvadratmeter av skogsmarken. För den skull måste den lövslybekämpas med manuella

Onsdagen den
21 maj 1980

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

metoder för att skydda människorna. Följaktligen leder Einar Larssons förslag fram till att vi skall ha ett generellt förbud med, hoppas jag, förhållandevis rika dispensmöjligheter. Jag tror inte att Einar Larsson är en utpräglad byråkrat, men i detta fall företräder han en exceptionellt byråkratisk uppfattning. Vi från vår sida menar i stället att överläggningar mellan ett kommunalt eller ett regionalt organ och skogsägaren mycket väl kan leda fram till en överenskommelse om vilka områden som med hänsyn till det rörliga friluftslivet inte skall besprutas och vilka områden som mycket väl kan besprutas. Det är en principiellt utomordentligt viktig skillnad, och vi har företrätt den senare linjen där frihetsprincipen rader. Det är emellertid helt klart, som jag sade i mitt huvudanförande före middagspausen, att många områden inte kan komma i fråga för lövslybekämpning från luften.

EINAR LARSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara i korthet konstatera att om Arne Andersson hade fört detta resonemang i utredningen, hade vi säkert haft goda möjligheter att finna varandra i ett beslut som kunde tillgodose alla de olika intressena. Då hade kanske propositionen om ett moratorium varit obehövlig.

ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Den som är intresserad av fakta kan gå tillbaka till utredningens protokoll som visar att en enda partirepresentant har lämnat ett konkret förslag till hur man i det långsiktiga perspektivet möjligen kan lösa frågan. Det var jag som dess värre var ensam om att lämna ett sådant förslag. Jag gjorde det enbart därför att två jordbruksministrar hade framställt önskemål om sådana förslag – Eric Enlund sade på sin tid att vi borde lämna ett förslag under 1980-talet. Anders Dahlgren har senare krympt tidsperspektivet och sagt att det vore bra om vi kunde lämna ett förslag så att det kunde riksdagsbehandlas i vår. Jag har därför lämnat en anvisning om hur vi i moderata samlingspartiet ser på frågan.

Det är dystert att behöva konstatera att jag nu blir kritiserad för att jag har lämnat ett förslag. Jag tyckte att vi skulle anstränga oss att tillmötesgå jordbruksministern så att han kunde få en uppfattning om hur vi ser på problemet. Einar Larsson var inte lika beredvillig – det finns ingen antydning i utredningens protokoll om att han har lagt fram något förslag till lösning av frågan.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tror att jag får klara ut vad vi från moderata samlingspartiet menar med dispens.

En dispens är avsedd att användas vid enstaka tillfällen och för kortare tid. Det finns inga uppgifter om att dessa bekämpningsmedel skulle vara farliga om det bara gäller en kortare tids exponering. Men används de länge kan de innebära risker för dem som handskas med preparaten. Vi anser att

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

dispenserna skall ges under kortare tid, och man bör då också kunna bortse från miljöaspekten.

Vad det gäller är att ge återväxten ett försprång framför lövslyet. Med en kort tids besprutning från luften är saken klar. Vi måste ha en beredskap om det skulle komma någon svårare insektsjärning. Det är i sådana fall inte heller någon risk för att vi med en enda bekämpning skulle slå ut de skadesvampar som är litet ömtåliga och i stället på sikt få fram en synnerligen resistent art.

Jag skall ta ett exempel. Jag var närvarande vid FAO:s konferens i Rom i höstas och blev där attackerad av en etiopier och en indier. De hade hört talas om vår debatt i dessa frågor, och de frågade om vi verkligen visste vad vi gav oss in på. När våra barn svälter ihjäl i våra armar, sade de, därför att gräshopporna har ätit upp det sista gröna sträet, då tänker ni inte på vad ni skall komma med för alternativa odlingsmetoder eller på vilket resultat resistensforskningen hos er skall leda till. Det är nu vi behöver hjälpen. Ni springer ifrån ert internationella ansvar, om ni med berätt mod accepterar den minskade skörd och den minskade andel av livsmedel till oss i de fattiga länderna som blir följderna av att inga bekämpningsmedel skall få användas. – Detta var alltså deras syn på saken.

Låt mig till sist när det gäller spridning av bekämpningsmedel från marken få säga att det förefaller mig som om man tar till litet mer vald än vad nöden kräver. Det finns olika bekämpningsmetoder. Man kan ficka på träden. Då går det åt stora kvantiteter gifter, om vi skall använda det ordet för bekämpningsmedel. Ett annat sätt är att gå med något som liknar en trädgårdsspruta och spruta nedifrån marken. Men det finns också ett tredje sätt, som absolut inte medför en så stor åtgång av bekämpningsmedel. Jag tänker här hela tiden på röjningsarbete. På sidan av röjningssagen kan man fästa en liten tank med bekämpningsmedel. Varje gång man vrider på gasen för att säga av någon liten stubbe eller något sly kommer det några droppar bekämpningsmedel på det hela. Det räcker att gå över markerna en enda gång. Om man däremot tillämpar manuell bekämpning måste man komma tillbaka tre fyra gånger, innan man får det försprång för det värdefullare virket som är nödvändigt.

Det föreliggande förslaget innebär att det även skulle bli förbjudet att använda sådana här tillsatsdunkar på röjningssågar. Jag undrar om man riktigt tänkt igenom att ett beslut enligt utskottets förslag skulle få den konsekvensen. Ett sådant beslut vore beklagligt, eftersom denna bekämpningsmetod skulle underlätta arbetet oerhört mycket.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Bara en kort kommentar till den diskussion som vi här har fått lyssna till.

Det läggs en proposition på riksdagens bord. Det finns anledning att förutsätta att propositionen omfattas av de tre regeringspartierna. Men så upplever uppenbarligen folkpartiet och centerpartiet att propositionen är så ofullkomlig att de måste väcka motioner i anslutning till den. Man avger, som

Onsdagen den
21 maj 1980

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

jag sagt tidigare, tunga motioner med riksdagens tredje vice talman som första namn på den ena och med jordbruksutskottets ordförande som första namn på den andra. Det är motioner som går emot det förslag som jordbruksministern har lagt. Så kommer då ärendet upp till behandling i kammaren. Då utbryter fullt inbördeskrig mellan moderata samlingspartiet och centerpartiet om vad man egentligen menar med den proposition som regeringen har lagt fram.

Det finns bara en kommentar, herr talman: Sicken regering!

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Arne Andersson i Ljung begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 41 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Andersson i Ljung begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 255

Nej - 69

Mom. 2-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

1979/80:49 angående uppskov till 1980/81 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

1979/80:51 med anledning av redogörelsen 1979/80:16 för riksdagens förvaltningsstyrelses verksamhet under år 1979

Skatteutskottets betänkanden

1979/80:51 med anledning av en motion om beskattningen av ideella föreningar

1979/80:55 med anledning av propositionen 1979/80:108 om ändring i tullagen (1973:670) jämte motion

1979/80:56 med anledning av proposition 1979/80:146 med förslag till skatteregisterlag jämte motion

1979/80:57 med anledning av propositionen 1979/80:151 om ändring i förordningen (1923:116) angående skatt för hundar jämte motion

Kulturutskottets betänkande

1979/80:34 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Trafikpolitiken

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:18 med anledning av motioner om den statliga trafikpolitiken m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:173 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag för att genomföra i motionen omnämnda program för bilismens framtid i Sverige.

1979/80:193 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om upprättandet av ett program för konkreta åtgärder i avsikt att förverkliga ett trafiksystem, där samhällsekonomi, fysisk planering, hushållning med energi och miljö var vägledande, i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:296 av Eric Hägelmark (fp),

1979/80:430 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om skyndsam prövning av konkreta åtgärder för en övergripande samhällsstyrd planering av den yrkesmässiga lastbilstrafiken, varvid frågan om att vidga och utveckla det statsägda transportföretaget Svelast samt förutsättningarna för skapandet av kooperativa större transportföretag skulle prövas.

1979/80:545 av Rune Torwald och Olle Eriksson (båda c).

1979/80:547 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde att förslag om åtgärder för linjetariff och taxepolitiska åtgärder, ägnade att uppnå en från samhällsekonomisk synpunkt ändamålsenlig samverkan mellan lastbils- och järnvägstrafik, utan dröjsmål framlades.

1979/80:685 av Rune Torwald och Stig Josefson (båda c).

1979/80:1331 av Curt Boström m. fl. (s).

1979/80:1336 av Erik Hovhammar m. fl. (m, c, fp).

1979/80:1358 av Rolf Sellgren (fp).

1979/80:1537 av Bertil Jonasson m. fl. (c).

1979/80:1540 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 5) hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om åtgärder för energihushållning inom transportsek-

Onsdagen den
21 maj 1980

Trafikpolitiken

torn.

1979/80:1731 av Helge Hagberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen hade anförts om förbättrade statsbidrag för kollektivtrafik i tätort.

1979/80:1735 av Wiggo Komstedt m. fl. (m. c. fp) och

1979/80:1884 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om tillsättandet av en parlamentariskt sammansatt delegation, med medverkan av handikapporganisationerna, som gavs i uppdrag att följa arbetet med handikappanpassning av den kollektiva trafiken och den yttre trafikmiljön.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:173, såvitt nu var i fråga, om bilismens framtid m. m.,
2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:193 om en ny trafikpolitik.
3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:430 om planeringen av den yrkesmässiga lastbilstrafiken,
4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:547 om gemensam linjetariff för järnvägs- och landsvägstrafiken,
5. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:296 om samordning av pålagor på bilismen,
6. att riksdagen lämnade motion 1979/80:685 om samarbetet mellan postverket, televerket och statens järnvägar utan åtgärd,
7. att riksdagen lämnade motion 1979/80:1540 yrkande 5 om energihushållningen på transportområdet, utan åtgärd,
8. att riksdagen skulle
 - a. lämna motion 1979/80:1358 yrkande 1 om kommunal fordonsavgift för bilisterna utan åtgärd,
 - b. avslå motion 1979/80:1358 yrkande 2 om kartläggning av bilismens samhällskostnader m. m.,
9. att riksdagen skulle
 - a. avslå motion 1979/80:1537 yrkande 1 om speciell kompletteringstrafik, resp. linjetaxi i vissa glesbygdskommuner,
 - b. lämna motion 1979/80:1537 yrkande 2 om ökad samåkning med bil, m. m., utan åtgärd,
10. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1731 om förbättrade statsbidrag till kollektivtrafik i tätort.
11. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1884 om inrättande av en särskild delegation för uppföljande av handikappanpassningen av den kollektiva trafiken.
12. att riksdagen lämnade motion 1979/80:1331 om flottningens roll i framtidens skogsvarutransport m. m. utan åtgärd,
13. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1336 om de affärsdrivande verkens monopolställning.
14. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1735 om begreppet turisttrafiktillstånd.

15. att riksdagen lämnade motion 1979/80:545 om ändrade bestämmelser för chartertrafiken utan åtgärd.

Följande två reservationer hade avgivits av Bertil Zachrisson, Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand och Ove Karlsson (alla s):

1. *beträffande energihushållning på transportområdet*, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:1540 yrkande 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om energihushållningen på transportområdet.

2. *beträffande förbättrade statsbidrag för kollektivtrafik i tätort*, vari reservanterna ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:1731 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om förbättrade statsbidrag till kollektivtrafik i tätort.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Förra våren fastställde riksdagen de principer som skall ligga till grund för den statliga trafikpolitiken. Målet för den nya trafikpolitiken är, som kammarens ledamöter väl känner till, att erbjuda medborgarna och näringslivet i skilda delar av landet en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta möjliga kostnader för samhället. I det samhällsekonomiska synsättet ligger att trafikpolitiken skall bidra till att uppnå även andra mal inom olika samhällssektorer, mål som vi försöker att uppnå med näringspolitiska och sysselsättningspolitiska åtgärder samt genom regionalpolitiska aktiviteter.

I de nya riktlinjerna för trafikpolitiken utsägs också att densamma skall anpassas till de krav som ställs utifrån miljöpolitiska utgångspunkter. Ett annat viktigt uttalande, som gjordes av riksdagen förra året i anslutning till att den nya trafikpolitiken beslöts, var att vi på ett helt annat sätt än tidigare måste ta itu med trafiksäkerhetsfrågorna.

De energipolitiska målen är något som under senare år har aktualiserats och fått mycket hög dignitet. Det är alltså fråga om att hushålla med energi och bl. a. genom trafikpolitiska åtgärder uppnå ett minskat oljeberoende.

En god persontrafikförsörjning måste också enligt det trafikpolitiska beslutet garanteras av samhället. Särskilt underströk riksdagen att den kollektiva persontrafiken måste förbättras och byggas ut, så att den blir tillgänglig och attraktiv för allt fler människor, såväl i tätorter som ute på landsbygden. En utbyggd kollektivtrafik ger ökade valmöjligheter för människorna i fråga om såväl arbete, bostad som fritidsaktiviteter.

Som ett led i stödet för en ökad kollektivtrafik var också trafikutskottet och riksdagsmajoriteten helt överens om att järnvägens resurser bör användas för att så långt möjligt tillgodose behovet av långväga och tunga godstransporter. En ökad samordning mellan järnvägs- och landsvägstrafik kan ge betydande trafikekonomiska vinster.

Den nya trafikpolitiken förutsatte att SJ skulle få de investeringsmedel som erfordras för att järnvägen framgångsrikt skulle kunna hävda sig inom

ramen för ett samordnat transportsystem. Man var också överens om att järnvägens resurser på persontrafiksidan skulle utnyttjas i största möjliga utsträckning.

Vad jag nu har redovisat, herr talman, är en del av de viktiga principer som en stor majoritet av riksdagen var överens om förra året. Och det är naturligtvis gott och väl att man är överens om principer. Men vi får ingen ny trafikpolitik i det här landet om vi inte lever upp till de principer som riksdagen under stor enighet fastlade förra året.

Kammaren har under denna vår fått uppleva att den nya regeringen inte har svarat upp mot de krav som riksdagsbeslutet förra året innebar. Vi har diskuterat anslagen till vägverket, men detta verk har inte fått de resurser som erfordras för att leva upp till det beslut som togs förra året. Förra veckan förde vi en lång diskussion om vilka investeringar SJ behövde för att klara såväl godstransporter som persontransporter. Inte heller på det området var regeringen och den nuvarande riksdagsmajoriteten beredda att uppfylla de krav som vi var överens om förra året. På samma sätt har vi upplevt att kollektivtrafiken inte har fått det stöd som vi beslöt om då.

Herr talman! I det betänkande som vi nu har framför oss, trafikutskottets betänkande nr 18, behandlas vissa motioner som har anknytning till det trafikpolitiska beslutet från förra året. Det gäller frågor som inte har kunnat tas upp i samband med budgetpropositionen. Vi har från socialdemokratiskt håll fört fram kravet på att man måste uppmärksamma kollektivtrafiken samt energihushållningen på transportområdet. Redan i samband med det trafikpolitiska beslutet förra våren underströk ett enhälligt utskott att energifrågorna måste tillmätas en stor betydelse när det gäller utformningen av trafikpolitiken.

Vi måste tyvärr, herr talman, konstatera att utskottets uttalande och riksdagens beslut inte uppfyllts av den nuvarande regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten. Transportsektorn svarar för ungefär en femtedel av vårt lands energikonsumtion. Tillsammans med postädnerna och industrin är trafiken den sektor som i första hand kommer i blickpunkten när det gäller att spara energi.

Vi hade för ett par månader sedan en folkomröstningskampanj, då samtliga partier var överens om att vi på ett helt annat sätt än tillförne måste försöka få till stånd ett sparande och en hushållning med våra energiresurser. Den effektivaste åtgärden för energisparande på transportområdet är att öka kollektivresandet.

Även en samordning av godstransporterna kan ge ett gott bidrag till vårt energisparande. Oljan är ju i dag den helt dominerande energikällan för godstransporter, vilket naturligtvis är negativt av en rad olika skäl. Oljan gör oss beroende av andra länder. Användningen av oljeprodukter såsom drivmedel medför en försämrad miljö.

Vi har från socialdemokratiskt håll i detta sammanhang understrukit hur viktigt det är att järnvägen får den betydelse som den bör ha i den kollektiva trafiken. Från energisynpunkt är det inte minst viktigt att i ökad utsträckning överföra godstransporter från landsväg till järnväg eller vattenväg. SJ måste

få bättre möjligheter att ta hand om långväga gods, som i dag går på landsväg. Rationella sjötransporter är väsentligt gynnsammare än landsvägstransporter sett från energisynpunkt.

I samband med förra årets trafikpolitiska beslut fattade riksdagen också enhälligt beslut om att ett särskilt utvecklingsbolag på kollektivtrafikområdet skulle etableras. Vi socialdemokrater tyckte att det var väldigt värdefullt att alla kunde samlas kring denna sak, men vi kan i dag konstatera att detta riksdagsbeslut tyvärr inte har förverkligats.

Herr talman! Jag skulle ytterligare kunna utveckla dessa tankegångar om vikten av att få till stånd en bättre energihushållning på transportområdet. Men jag skall inte göra det med tanke på kammarens arbetsförhållanden utan hänvisar närmare till vår reservation nr 1, som är fogad till trafikutskottets betänkande nr 18.

Vi socialdemokrater har också en reservation nr 2 fogad till detta betänkande. Den gäller förbättrade statsbidrag till kollektivtrafiken i tätorter. För ett par veckor sedan förekom här i kammaren en debatt om kollektivtrafiken i anslutning till budgetpropositionen. Jag skall inte upprepa de argument som vi då förde fram, men vår reservation nr 2 är ett fullföljande av den inställning som vi från socialdemokratiskt håll redovisade i förra årets debatt om trafikpolitiken och i den debatt som fördes för ett par veckor sedan. Vi tycker att det är väsentligt att gå från ord till handling när det gäller att ge ökat stöd till kollektivtrafiken. Man bör också ge statsbidrag till kollektivtrafiken i tätorterna.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till de två socialdemokratiska reservationer som är fogade till trafikutskottets betänkande nr 18.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Tillåt mig göra en kort tillbakablick.

Den planhushållningsdebatt som förekom åren efter det andra världskrigets slut kännetecknas bl. a. av arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Så småningom tonade socialdemokratins ideologer ned den s. k. skördetidens planhushållningsfunderingar, och de liberala idéerna om marknadshushållning och effektiv konkurrens blev dominerande.

I denna anda utformades så landets trafikapparat som en enda lovsång till den fria konkurrensen. Samtidigt stormade bilen fram. Man kan säga att den krossade allt i sin väg – både symboliskt och bokstavligen. Marie-Ann Johansson kommer i sitt inlägg att beröra vår särskilda motion om bilismens framtid. Jag vill dock nämna något om bilismens roll i utvecklingen.

Bilen förändrade radikalt, för att inte säga brutalt, hela samhällsmiljön. Planerarna tvangs anpassa alla lösningar till det s. k. bilsamhället. Människorna blev "bilmänniskor", och bostadsplanering, serviceuppbyggande, arbetsplatser – ja, alla funktioner – skulle anpassas för bilismen. Någon planering av bilismen var det aldrig tal om. Centraliseringen som ett led i den s. k. strukturomvandlingen underlättades. Bilen blev i verkligheten denna centraliserings förutsättning, men samtidigt blev rörlighet och därmed bilinnehav ett tvång.

Onsdagen den
21 maj 1980

Trafikpolitiken

Antalet trafikolyckor växte hela tiden till uppåt 400 000, varav 50 000 med personskador. Personskadorna pressade hårt på sjukvårdsresurserna, och årligen läggs nya skaror trafikinvalider till fjolårets. Det mänskliga lidandet eller det som i trafikpolitiska sammanhang helt kyligt benämnes "humanskadorna" kan inte värderas exakt i kronor och ören, men approximativt har angivits ett belopp på många miljarder. Trängsel, buller och luftföroreningar är miljöskador som enligt utskottet "inte befunnits möjliga att helt kvantifiera".

Enligt vpk:s mening fanns ett grundläggande fel i den trafikpolitiska utredningens kostnadskalkylering, då man inte belastade vägtrafiken med de s. k. humankostnaderna och miljökostnaderna. Eftersom man, trots svårigheten att kvantifiera, ändå vet att dessa samhällsekonomiska kostnader är oerhört höga, måste det göras gällande att bilismen via de särskilda bilskatterna inte på långa vägar täcker sina egna kostnader. Samtidigt som bilismen utvecklades försämrades kollektivtrafiken, och dessutom aktualiserades nya järnvägsnedläggningar och tågindragningar.

Naturligvis uteblev inte människornas reaktion på allt detta. Den livliga samhällsdebatten om centralisering och befolkningskoncentration, miljöför-sämring och energihushållning blev så småningom, under senare delen av 1960-talet och början av 1970-talet, till en växande folkopinion som inte minst började ifrågasätta den officiella trafikpolitiken.

Det kan i detta sammanhang erinras om att socialdemokratin, då i regeringsställning, inte förmådde kanalisera denna opinion. Om man så vill personifierades den tidens officiella trafikpolitik av herrar som Bengt Norling och Lars Peterson. SAP blev ofta identifierat med statsmakten och föreföll också leva upp till en sådan roll, då man inte sällan försvarade många byråkratiska företeelser i apparaten mot en växande folklig kritik. Kapitalistisk byråkrati blev i skicklig borgerlig propaganda liktydigt med socialism, och i verkligheten marknadsstyrda statliga företag blev då exempel på samhällsägandets omöjlighet.

Bland de borgerliga partierna var det centern som i opportunistisk lyhördhet och populism ofta artikulerade opinionen mot trafikpolitiken. Efter hand omfattades kritiken också av socialdemokrater och fackföre-ningsfolk på basplanet, och flera nya statliga trafikutredningar tillsattes. 1972 års trafikpolitiska utredning lämnade sitt slutbetänkande 1979. Denna utredning låg bl. a. till grund för fjolårets trafikpolitiska beslut, som i princip godtogs av alla riksdagspartier utom vpk.

Så skall jag något beröra vpk:s kritik av fjolårets trafikpolitiska beslut.

Vpk har inte förnekat att den trafikpolitiska propositionen 1978/79:99 behandlade och analyserade en rad viktiga frågor som är angelägna för en ny trafikstruktur med samhällsekonomiska förtecken. Den innehåller många välfunna formuleringar och principuttalanden. Men vår huvudinvändning är att beslutet innehöll alltför få förslag till konkreta åtgärder. Bortsett från ett förslag om ökat anslag till SJ för att möjliggöra en sänkning av biljettpriserna samt vissa förbättringar för handikappade innebar beslutet inga konkreta åtgärder för verklig förnyelse.

Kommunisterna gick också emot 1963 års trafikbeslut, trots att även detta beslut enligt majoriteten innehöll många väl valda ord om "samhällsekonomi", "effektivitet", "kostnadsansvar" osv.

Även efter 1979 års beslut ser sig alltså vpk föranlätet att fortsätta ställa krav på en konkretisering av trafikpolitiken. Vi anser att det är nödvändigt med beslut om verkliga åtgärder – inte bara ord – om vi inom rimlig tid skall uppnå ett rimligt trafiksystem och en samhällsplanering som är samordnad med detta system och som medvetet styr mot en trafikutveckling i människornas och folkhushållets intresse. Detta är i hög grad en fråga om vårt lands ekonomi. Ett grundelement i all företags ekonomi är kravet på högsta möjliga utnyttjande av befintlig kapacitet. Hur ofta får inte ett effektivt nyttjande av tillgängligt kapital tjäna som skäl för hårda rationaliseringar med personalminskning och nedläggning av enheter som följd? Vilken ekonomisk inkonsekvens representerar inte då vår enorma samlade bilpark, som innebär en väldig och dyrbar transportkapacitet, vilken enligt gjorda undersökningar utnyttjas i genomsnitt en timme per dygn? Dessutom innebär bilismen ett oerhört slöseri med begränsade globala tillgångar – slöseriet med energi- och miljövärden ej att förglömma.

Låt mig, herr talman, i anslutning till vpk-motionerna 430 och 547, som behandlar dels förslag om åtgärder för samhällsstyrning av den yrkesmässiga lastbilstrafiken, dels förslag om gemensam linjetariff och taxepolitiska åtgärder för en ur samhällsekonomisk synpunkt ändamålsenlig samverkan mellan lastbils- och järnvägstrafik, ge några exempel på energislöseriet i trafiken.

Nyligen företagna utredningar av SJ:s utvecklingsavdelning bekräftar ett enormt energislöseri inom stora delar av trafiken. Skillnaden i energiförbrukning mellan transport med lastbil med släp och tågtransport är så uppenbar att endast ett land med obegränsade energitillgångar kan blunda för den. Jag skall ge ett exempel: Tågtransport av 1 ton papper mellan Borlänge och Ruhr i Västtyskland kräver 80 kWh i energiförbrukning, beräknat med en returlastfaktor på 50 %. Om en lastbil med släp kör samma sträcka blir energiåtgången 285 kWh för 1 ton papper. I sistnämnda fall är returlastfaktorn beräknad till 75 %. För en papperstransport mellan Piteå och Malmö – i heltåg – blir energiåtgången 94 kWh/ton. För samma last och samma körsträcka kräver en lastbil med släp 265 kWh/ton. I Ruhrfallet är energiförbrukningen alltså 3,5 gånger större för landsvägstransporten jämfört med järnvägstransporten, och mellan Piteå och Malmö behöver lastbilen nära tre gånger mer energi än tåget.

När det gäller energikostnaden för här nämnda transportexempel är skillnaden mellan landsväg och järnväg ännu mer markant, eftersom lastbilens energikostnad är minst fyra gånger så hög som tågets. Energipriset är i exemplet det som gällde i mitten av juni 1979. Sedan dess har ett ständigt stigande energipris tenderat att öka kostnadsfördelen vid tågtransport.

Utskottet avstyrker vårt konkreta förslag om taxepolitiska åtgärder för att åstadkomma en samverkan mellan transporter på lastbil resp. tåg, men samtidigt talar man om de trafikekonomiska vinster som en ökad styrning

Onsdagen den
21 maj 1980

Trafikpolitiken

mellan järnvägs- och landsvägstrafik kan ge. Utskottet säger vidare med hänvisning till fjolårets trafikpolitiska beslut:

”Detta förutsätter enligt beslutet bl. a. att SJ investerar så att järnvägen framgångsrikt kan hävda sig inom ramen för ett samordnat transportsystem. Det anges också vara viktigt att järnvägens resurser på persontrafiksiden utnyttjas i största möjliga utsträckning.”

Den sista meningen behöver en närmare förklaring av utskottet. Det är nämligen välkänt att SJ:s resurser på persontrafiksiden inte är tillräckliga. Inte minst lok- och vagnkapacitet liksom personal- och utbildningsresurser behöver snabbt förstärkas, om ytterligare trafikuppgifter skall klaras. Det går inte att låta köerna bli längre och längre för folk som skall köpa biljett, att ha för trångt i tågen eller att ha personal som är utbildad. Här behövs resurser i form av lokaler, lärare m. m.

En samordning mellan tåg- och lastbilstrafik förutsätter att SJ investerar, säger utskottet. Men vad menar man med detta? SJ bestämmer inte själv sina investeringar. SJ:s anslagsframställning för 1980/81 blev kraftigt nedskuren av riksdagen. Härigenom underlättades inte den ökade samordning mellan järnvägs- och landsvägstrafik som enligt utskottet ”kan ge betydande trafikekonomiska vinster” – tvärtom. Otillräckliga investeringsanslag medför i stället svårigheter för SJ att vidmakthålla transportstandarden oförändrad. Resurserna förblir i stort oförändrade eller minskar, och en nödvändig övergång till rationella transportlösningar fördröjs – dock inte av SJ, utan av regering och riksdag.

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna kritiserar detta förhållande och har framfört andra förslag. Vi kritiserar att trafikpolitiken brister då det gäller konkreta förslag och konkret planering och anser att investeringsanslagen till järnvägstrafiken och dess praktiska samordning med landsvägstrafiken är otillräckliga. Vi menar att den nu rådande trafikstrukturen innebär ett utomordentligt slöseri ur samhällsekonomisk synpunkt och att den i själva verket endast kan välsignas av bil-, gummi- och oljeindustrin eller av motorvägslobbyn.

Landet behöver nu konkreta förslag till en mera långsiktig trafikpolitik, där hela samhällsplaneringen – bostadsbyggande, arbetsplatser, handel och social service – utformas så att trafiken minimeras. Det innebär en prioritering av kollektiva lösningar. En sådan politik kräver mera av styrning och restriktioner. Det är nödvändigt att bestämt motarbeta en sorts trafikliberalism som gränsar till anarki.

En samhällelig styrning av trafikpolitiken innebär också att större vikt än hittills måste läggas vid sjötransporter. Vänsterpartiet kommunisterna har lagt fram särskilda förslag i anslutning till den sjöfartspolitiska propositionen, som ju skall behandlas inom kort.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till vpk-motionerna 173, 193, 430, 547 och 1884, som behandlas i trafikutskottets betänkande om den statliga trafikpolitiken.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Vpk har i motion 173 till årets riksmöte tagit upp trafikpolitiska frågor, som har anknytning till bilismen, och näringspolitiska frågor, som rör den svenska bilindustrin. Vi menar att dessa frågor måste behandlas i ett sammanhang; inriktningen av den svenska trafikpolitiken har betydelse för näringspolitiken och vice versa. Jag kan bara beklaga att utskotten inte funnit denna fråga så betydelsefull att man samordnat debatten. I en annan motion, som behandlas i detta betänkande, anser en motionär att "samtliga pålagor på bilismen bör samordnas". Och just orden pålagor och restriktioner har använts i debatten, främst från bilindustrihåll, för att beskriva exempelvis försöken att komma till rätta med de livsfarliga avgaserna, förslag om ändrade regler för beskattning av tjänstebilar m. m. Jag vill polemisera mot uttrycket pålagor och restriktioner för en i stort sett riktig skatte-, miljö- och trafikpolitik, men jag vill instämma i behovet av samordning.

Vi är också av den åsikten att en industri som är så beroende av den övriga samhällseliga politiken måste vara samhällsägd. Samhället måste ta sitt fulla ansvar för sysselsättningen inom och den framtida inriktningen av svensk bilindustri. Eller som vi säger i motionen: "Ett samhällsligt övertagande av bilindustrin måste vara ett första steg i en rad åtgärder för att successivt minska privatbilismen, bygga upp en god kollektivtrafik och samtidigt garantera sysselsättningen vid de inhemska bilföretagen."

Vpk har sedan i motioner skisserat en rad åtgärder som måste vidtas för att vi skall få en utveckling med nämnda inriktning. Det är åtgärder av näringspolitisk art, men också av trafikpolitisk sådan. De trafikpolitiska frågorna behandlas alltså i det här betänkandet.

Kontentan av motionen är att vi redan nu måste se sanningen i vitögat – bilismens gyllene tid är förbi. Det är ett faktum, och ju förr vi inser det, desto lättare kommer vi att kunna möta de nackdelar detta innebär, bl. a. för sysselsättningen inom bilindustrin, men det innebär också nackdelar av trafikpolitiskt slag. Det kommer i framtiden att ställas helt andra krav än i dag på de kollektiva trafikmedlen.

Bilismens gyllene tid är som sagt förbi, och det är främst av råvaruskäl. Bilen är ju en stor råvaruslukare både vid tillverkningen och vid framförslin. Men miljöskäl spelar också en betydande roll. De bilar som i dag rullar på våra vägar håller långsamt på att förgifta oss, om vi inte har dött i bilolyckor innan dess.

Jag tror inte någon här i kammaren kan stiga upp och säga att jag har fel. Ingen kan på allvar påstå att utvecklingen kommer att fortsätta som hittills, med en årlig ökning av biltätheten, med en användning av bilen som en fritidsbil, som ett nöjesföremål, vid sidan av nyttokörningen. Bilen ger en stor frihet, ja visst. Men vad kostar den friheten? Vad kostar den i form av miljöförstöring genom bullret och avgaserna? Vad kostar den i form av kommande framtida råvarubrist? Och vad kostar den i form av en allt dyrare oljeimport? Jag måste säga att jag känner stor sympati för det i motion 1358 framförda kravet, att riksdagen hos regeringen anhåller om närmare

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

Trafikpolitiken

kartläggning av bilismens samhällskostnader, som ställts av Rolf Sellgren. Tyvärr är motionen avstyrkt av utskottet.

Den frihet det innebär för gemene man att obegränsat framföra sin bil kommer snart att ha ett pris som blir för dyrbart för samhället att bära. Ju förr vi inser det, desto bättre för alla parter.

Det finns tendenser i utskottets skrivelser, och i motioner från andra partier som behandlas i det här betänkandet, som tyder på att man åtminstone till en del inser detta. Men när det sedan gäller åtgärderna går det enligt min mening alldeles för långsamt. Man avstyrker t. ex. de krav vi ställer i vår motion – samma krav som också socialdemokraterna fört fram – om förbättrade statsbidrag för kollektivtrafiken i tätorterna. Då blir ju resultatet att nödvändiga och bra förbättringar ställs på framtiden, därför att kommunerna inte har råd att genomföra dem.

Likaså går det långsamt med åtgärderna när det gäller den handikappanpassning av färdmedel och yttre trafikmiljöer som också låg i 1979 års trafikpolitiska beslut. För de handikappade är det i dag lika svårt att ta sig fram och utnyttja kollektiva transportmedel som någonsin tidigare.

Vi har i det sammanhanget föreslagit, i motion 1884, att en parlamentariskt sammansatt delegation skall ges i uppdrag att följa arbetet med handikappanpassning av kollektivtrafik och yttre trafikmiljöer.

Utskottet avstyrker yrkandet med hänvisning till att en nämnd tillsatts just i detta syfte. Denna nämnd har dock inte den sammansättning vi förordat utan fungerar väl snarare som något slags samråds- och informationsorgan gentemot de handikappades organisationer. Vi anser alltså att det just i denna fråga är av vikt att de politiker som fattat beslut också följer upp dessa beslut.

Det kommer att bli stora förändringar i vissa avscenden, och det kommer att kosta pengar om man skall genomföra denna handikappanpassning och i handling leva upp till de beslut man i ord varit överens om. Då menar vi att det måste vara parlamentariker som följer detta arbete – parlamentariker som i riksdagen kan ta de ytterligare initiativ som kan behövas.

Herr talman! Jag har fattat mig ganska kort eftersom det trots allt – åtminstone i ord – råder ganska stor enighet om de trafikpolitiska aspekter vi tagit upp i vår motion 173 om bilismens framtid. Att det sedan när det gäller de näringspolitiska aspekterna och bilindustrins framtidsinriktning inte råder samma enighet måste jag beklaga, men den frågan behandlas ju inte i dag.

Vidare är det väl snarast så att man inte från regeringshåll tar konsekvenserna av alla de fina skrivelser som finns beträffande åtgärderna. Så länge det förhållandet råder kommer vi förstås att fortsätta att motionsvägen driva de här frågorna.

Jag vill sluta med att yrka bifall till de vpk-motioner som behandlas i detta betänkande.

KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat med stort intresse på Marie-Ann Johanssons inlägg här. Men jag måste få ställa en fråga. Jag är nämligen mycket konfunderad. Vad har det för trafiksäkerhetspolitisk betydelse om man förstatligar svensk bilindustri? Vilka förändringar blir det på trafikpolitikens område om man förstatligar bilindustrin?

Det är ju trafikpolitik, herr talman, som vi diskuterar och inte socialisering av enskilda branscher inom näringslivet. Det skulle vara intressant om Mari-Ann Johansson kunde ge ett svar. Blir trafiksäkerheten bättre ifall vi förstatligar Volvo? Får vi en bättre trafikpolitik i det här landet ifall det är statsproducerade bilar?

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag berörde mycket kort de näringspolitiska aspekterna av vår motion. Nu får jag frågor om dem, så jag får väl uppehålla mig litet mer vid detta.

Vi menar i vår motion att det har betydelse för trafikpolitiken hur näringspolitiken utformas, och jag tror att Kurt Hugosson håller med mig om det. Den trafikpolitik vi utformar får betydelse för sysselsättningen. Om Kurt Hugosson läser vår motion kommer han också att kunna se hur vi har tagit fram det samband som finns.

Sedan menar jag att just trafiksäkerheten kanske inte blir bättre, men det finns ju bättre förutsättningar att t. ex. från samhällets sida styra forskningen inom bilindustrin om den är samhällsäg.

Jag tycker att vi kan vara överens om att det finns ett samband mellan näringspolitik och trafikpolitik här. Tyvärr har vi, som jag sade, inte fått en gemensam debatt kring detta. I kväll diskuterar vi de trafikpolitiska frågorna, och jag försökte också i mitt anförande att uppehålla mig främst vid dem.

KURT HUGOSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att jag inte fått något svar på min fråga om vilken betydelse det har ur trafiksäkerhetssynpunkt eller ur trafikpolitisk synvinkel om man gör förändringar i ägarförhållandena inom svensk bilindustri. Jag vill bara ha detta konstaterat, för jag tycker att det är felaktigt att ta upp en sådan typ av debatt när vi diskuterar trafikpolitik.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag gav ju, Kurt Hugosson, ett exempel på hur samhället kan styra forskningen inom bilindustrin, om denna är samhällsäg. Detta är ett exempel på att det faktiskt kan ha en viss betydelse. Det har kanske inte någon större betydelse, men vi har inte heller påstått i vår motion att förstatligandet av bilindustrin skulle ha stor betydelse för just trafiksäkerheten. Vi gör helt andra kopplingar.

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! I januari motionerade jag och några riksdagskolleger om att man borde se över virkestransportfrågan. Vi menade att det här utan tvivel finns en hel del att undersöka när det gäller såväl företagsekonomiska som samhällsekonomiska problem. Vi beaktade särskilt flottningen. I dagens läge är det faktiskt så, att fyra älvar i det här landet fortfarande har flottning. Man har emellertid talat om att lägga ned flottningen i vissa av dem. Samtidigt pekade vi på havsbogseringen som en metod när det gäller rundvirkestransport.

Utskottet har i betänkandet framhållit att riksdagen redan har fattat beslut och att det pågår utredningar om flottningen. Man har gett länsstyrelserna i Norrbottens län, Västerbottens län och Västernorrlands län i uppdrag att svara för utredningarna. Detta var en av anledningarna till att vi väckte den här motionen. Under hand hade vi fått besked om ett visst resultat när det gällde utredningarna beträffande Västerbottens län och Umeälven samt Västernorrlands län och Ångermanälven. Utredningarna visade på olika resultat, trots att det i detta fall var fråga om exakt samma förutsättningar. Det här är således vattenreglerade älvar, och systemet för flottningen hade samma förutsättningar i utredningshänseende.

Nu har man inte klarat av de här utredningarna. De tycks finnas på kommunikationsdepartementet, och man håller tydligen på med att sammanställa det hela. Förseningen är i och för sig beklaglig, eftersom allt skulle ha varit klart redan i dag. Ställningstagandet skulle alltså ha varit klart, ty skall man bestämma sig för en fortsättning av flottningen måste man bestämma sig redan våren 1980, ifall det skall kunna bli någon flottning 1981. Motionärerna kan emellertid acceptera att man bör avvakta resultaten av de utredningar som redan har beslutats.

Vi är också nöjda med utskottets skrivning att utskottet utgår från att man i avvaktan på utredningsresultaten inte skall fatta beslut om några nedläggningar, liksom också att resultaten bör redovisas för riksdagen. Jag begärde ordet därför att man när det gäller Umeälven har ett preliminärt avtal, som innebär att flottningen skall upphöra. Men jag utgår ifrån att de berörda parterna – i detta fall flottningsintressenterna när det gäller Umeälven – uppmärksammas på att riksdagens utskottsförslag innebär att flottningen inte bör läggas ned, förrän utredningsresultaten har redovisats och riksdagen har fått chansen att ta ställning.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! En av följderna av det stora och betydelsefulla trafikpolitiska beslut som riksdagen fattade i fjol är att vi i dag inte behöver ha en mer omfattande trafikpolitisk debatt. Jag har därför möjlighet att med tillbakablick på det relativt koncentrerade betänkande om trafikpolitiken som riksdagens trafikutskott har avgett i år fatta mig kort.

Jag vill börja med synpunkter på de motioner som finns från vänsterpartiet kommunisterna. Jag konstaterar i detta sammanhang att en hel del av de synpunkter som där framförts inte delas av riksdagens övriga partier. Men

det skiljer rent ideologiskt och principiellt i tillämpningen. Vi är emot tvång och styrning och anser att den trafikpolitiska målsättning som riksdagen i så stor enighet tog i fjol fortfarande måste gälla. Man talar från vpk:s sida ganska mycket om bilismens avigsidor och nämner nästan inte alls, eller i varje fall mycket flyktigt, alla de fördelar som bilismen har fört med sig för samhället, inte bara ekonomiskt utan också socialt och på många andra sätt. Jag anser att vi skall fortsätta på den av riksdagen i fjol inslagna vägen.

När det gäller flottningen, som Curt Boström talade om, konstaterar jag att man i Västerbotten är klar, enligt tidningsuppgifter, att lägga ned flottningen därför att det visat sig samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt mer lönsamt att transportera timret landvägen. I övrigt måste vi avvakta utredningen. Det fanns ju, Curt Boström, i fjol en motion som riksdagen tog ställning till, och det i mycket positiv anda. Jag biträder gärna de ord som Curt Boström slutade sitt anförande med. Jag är övertygad om att vi, när utredningen ligger klar, kan komma fram till ett ställningstagande som vi kan omfatta från båda håll.

Jag skall också i all korthet beröra Kurt Hugossons anförande när det gällde att deklarerat bakgrunden till de båda socialdemokratiska reservationerna. Jag tycker att utskottets majoritetsskrivning därvidlag i väsentliga sammanhang har gett uttryck för synpunkter som är likalydande med dem som socialdemokraterna framför i sin reservation 1 angående energihushållning. Vi har skrivit flera sidor om det och beskrivit det arbete som pågår i den riktning som de socialdemokratiska motionärerna vill gå. Jag tycker faktiskt, Kurt Hugosson, att reservationen i sak är onödig. Jag förmodar att den tjänar andra syften än de rent sakliga.

Reservationen 2 gäller förbättrade statsbidrag för kollektivtrafik i tätort. Där pågår faktiskt ett omfattande arbete. Det kan inte förnekas att vi alla, vilket framgår av det trafikpolitiska beslutet i fjol, är intresserade av att gynna kollektivtrafiken och låta den expandera, men det pågår en mängd utredningar, både om detaljer och om mer omfattande frågor, som vi måste avvakta. Samhället kan inte satsa pengar utan att först ha noggrant undersökt vilken som är den mest effektiva formen. Vi har kollektivtrafikutredningen för Stockholmsregionen och många andra utredningar. Vi har t. ex. utredningen om statsbidragssystemet för kommunal väghållning osv. Vi måste avvakta dem, Kurt Hugosson.

Jag tror att vi alla i stora drag och också i många detaljer är helt överens. Jag förutsätter att regeringen, när utredningarna i vederbörlig ordning, såsom är brukligt inom svenskt parlamentariskt liv och styrelseskick, är klara, kommer att lägga fram förslag som alla kan godta och godkänna.

Jag slutar, herr talman, med att nu yrka bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter i betänkande 18.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall ta upp de invändningar som Rolf Clarkson framförde. Han gjorde först gällande att en hel del av synpunkterna på detta område är gemensamma, och jag sade också i mitt inlägg att vi är överens om

många av de synpunkter, värderingar och analyser som förekommer i den trafikpolitiska propositionen.

Rolf Clarkson sade vidare att de borgerliga är emot tvång och styrning. Vi får i det sammanhanget komma ihåg att det inte går att helt släppa alla restriktioner. Vi har ju erfarenhet av vad följderna härav kan bli, och vi har lärt oss av 1963 års trafikpolitiska beslut att vi måste ha en viss styrning och en del restriktioner.

Det har aldrig från vpk:s sida sagts att bilismen bara har avigsidor. Vi har i vår motion på flera ställen sagt att bilismen också har positiva sidor, särskilt i glesbygden och för vissa grupper av trafikanter, t. ex. handikappade. Vi menar att bilismen i sådana sammanhang har varit till välsignelse. Men vi har också pekat på de stora avigsidor som bilismen har när den uppträder i massomfattning, t. ex. i storstäderna.

Jag vill också med tanke på det som Rolf Clarkson sade om tvång understryka att vårt förslag om en taxepolitik med linjetariff, ägnad att göra det attraktivt att nyttja samlösning av transporter lastbil-järnväg, innebär att man använder ett taxepolitiskt medel för att attrahera trafikanterna med förmånliga villkor, om de använder ett visst transportslag. Då är det inte fråga om tvång, utan i stället om att hålla fram en morot för trafikanterna. Det är en annan av oss rekommenderad metod för att åstadkomma en bättre struktur på trafiken.

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Ett mycket kort inlägg. Rolf Clarkson menade att vi bara tar fram bilismens avigsidor. Jag vill då citera ur vår motion 173 om bilismens framtid, där vi bl. a. säger:

”Personbilen kommer även framdeles att spela en roll i det svenska transportnätet. Den är oersättlig som transportmedel i glesbygden och för att nå ensligt belägna fritidsområden etc. Däremot måste förstås ägandet av personbilen inte nödvändigtvis vara privat och den ohämmade privatbilismen, som den ser ut i dag, stoppas.” I det avseendet ställer vi olika krav.

När det gäller tvång och styrning tror jag att det bifall till våra krav på exempelvis en avsevärt förbättrad och utbyggd kollektivtrafik kan leda bort från det tvång och den styrning som vi annars måste tillgripa när vi så småningom ändå måste stoppa bilismen i t. ex. storstäderna av, som jag tidigare framhållit, råvaru- och miljöskäl. Vår avsikt är alltså att finna andra trafikmedel och göra dem attraktiva för människor samt att använda bilen där den har den bästa funktionen.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Utskottets talesman Rolf Clarkson vill göra gällande att de socialdemokratiska reservationerna som är fogade vid betänkandet skulle vara onödiga och att de egentligen inte skulle tjäna något annat syfte än att vara led i en av oss önskad ökad satsning på energihushållningen på transportområdet eller att få förbättrade statsbidrag för kollektivtrafiken i tätort. Det är ju inte så, herr Clarkson.

Som jag sade i mitt inledningsanförande är det mycket bra att en i stort sett enhällig riksdag ställt sig bakom de nya principerna för trafikpolitiken förra våren. Men det räcker inte med principer – man måste också se till att dessa omsätts i praktisk politik.

Jag påvisade att vi var överens om att öka satsningen på trafiksäkerheten – men det har blivit försämrade resurser för den genom de beslut som träffats. Vi har uttalat oss för en högre ambitionsnivå för vägpolitiken – men det har fattats beslut om en lägre ambitionsnivå. Vi sade att vi måste ha ökade satsningar när det gäller SJ:s investeringar. Inte heller på den punkten har den borgerliga majoriteten velat vara med. I fråga om kollektivtrafiken har man från den borgerliga majoritetens sida hela tiden varit emot de förslag som vi har fört fram.

Detsamma gäller de frågor som behandlas i detta betänkande om energihushållningen. För ett par månader sedan kunde vi i folkomröstningskampanjen konstatera att det var total enighet från samtliga partiers sida om att det gällde att hushålla med vår energi. Men när vi nu försöker gå från ord till handling, så har vi inget stöd.

Riksdagen fattade förra våren beslut om att vi skulle få ett särskilt utvecklingsbolag på kollektivtrafikområdet. Vi var överens om att vi skulle satsa på syntetbränsle och att vi skulle få till stånd en metanoltillverkning. På ingen av dessa punkter har regeringen eller den borgerliga majoriteten visat något intresse.

Samma sak gäller i fråga om de förbättrade statsbidragen till kollektivtrafiken i tätort.

Herr talman! Det är inte så att de här båda reservationerna har fogats till betänkandet i något annat syfte, vilket herr Clarkson försökte göra gällande, än att vi i praktiskt handlande vill fullfölja den trafikpolitik som vi i stort sett var överens om här i kammaren för ett år sedan.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Några avslutande ord till vpk-arna. Det är klart att man erkänner att bilismen har stor betydelse, men man ger inte bilismen det erkännande som den faktiskt är värd. Jag kan bara hänvisa vpk-arna till att man i deras lyckoland Sovjetunionen, efter den omfattande kollektivsatsningen under de gångna decennierna, nu satsar i mycket stor omfattning på bilismen. Det är europeiska biltillverkare som nu får insteg på marknaden.

När det gäller Kurt Hugosson och de båda socialdemokratiska reservationerna måste jag säga att vi befinner oss i en ekonomisk situation som gör att vi måste prioritera mycket noga. Det är därför inte konstigt att satsningen på kollektivtrafiken måste ske efter noggrant övervägande. Men det sker en satsning av betydande mått. För ett par veckor sedan hade vi här i kammaren en debatt om anslagen till statens järnvägar. Det har satsats inte mindre än drygt 1,3 miljarder kronor på ny materiel på det utpräglade kollektivtrafikmedel som järnvägarna utgör. Vi satsar inom SJ även på godstransporterna. Vi satsar på enhetslast- och blocktåg.

Vi satsar även på andra energibesparande åtgärder, t. ex. på elbilsförsök hos televerket. Så sent som i dag har trafikforskningsdelegationen anslagit medel för projekt när det gäller samåkning. Man har beviljat medel för anropsstyrd busstrafik i Södertörn och för flera andra samåkningsprojekt i övriga delar av landet. Visst görs det väldigt mycket.

När det gäller kustsjöfarten har det aviserats en utredning som skall ta hand om problemen på detta område.

Man kan, Kurt Hugosson, inte bara tala om att spara energi, utan man måste se det hela i totala system, i tid, i fråga om samhällsekonomiska vinster osv. Det är ett alldeles för snävt synsätt som Kurt Hugosson anlägger när han resonerar på det här viset.

Jag kan ge fler exempel. När det gäller metanol och satsningen på syntetiska bränslen, som Kurt Hugosson så ivrigt talar om, finns det i proposition nr 170 om energiförsörjningen, som nu ligger färdig, avsnitt om metanol. Frågan är vilken råvara vi skall satsa på. Skall det vara träflis eller torv? Skall vi ha svenska särlösningar? Skall vi gå utanför hela det västerländska trafiksystemet? Det här måste utredas. Det går inte att lättvindigt kasta ut hundratals miljoner på försök i den ena eller andra riktningen. Vi måste tänka oss för. Jag tror att Kurt Hugosson och socialdemokraterna i övrigt delar den ansvarskänslan. Läs förresten trafikutskottets betänkande nr 9 från i år, s. 11 och 12! Då får man en viss uppfattning om vad vi redan talat om när det gäller kollektivtrafiksatsning.

Det finns utomordentligt mycket att göra, och vi är alla överens om att satsa just på kollektivtrafiken. Men det hindrar inte att vi måste göra det under de former som jag nyss berört – under ansvar för de ekonomiska resurser som landet har. Ingenting av det som Kurt Hugosson har nämnt och som står i de socialdemokratiska reservationerna anvisar en snabbare väg än den som regeringen föreslår.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! I varje debatt som vi från oppositionens sida försöker föra med regeringens företrädare får vi höra att vi har en så besvärlig ekonomisk situation. Och förvisso har den borgerliga regeringen försatt vårt land i en besvärlig ekonomisk situation. Men jag tycker, herr talman, att det är det absolut sämsta argument som man kan ta till när det gäller att angripa energihushållningen på transportområdet.

Som jag sade i mitt anförande – och som framgår av vår reservation – svarar transportsektorn för ungefär en femtedel av vår energikonsumtion. Den alldeles övervägande delen av denna energikonsumtion utgörs av olja. Och om det är något som är ekonomiskt för landet i det här läget, så är det att kunna begränsa vår oljekonsumtion. Det förbättrar både bytesbalansen och handelsbalansen och innebär, såväl kortsiktigt som långsiktigt, ur ekonomisk synpunkt en förbättring för landet. Hänvisa alltså icke, Rolf Clarkson, till den ekonomiska situationen när ni inte vill vara med på en ökad satsning för att minska energikonsumtionen för bilismen och på trafikområdet!

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag måste ha uttryckt mig så att det blivit begränsad fattningsmöjlighet för åhörarna, när Kurt Hugosson så kan missuppfatta vad jag sade. Det är ju inte fråga om att inte satsa, det är fråga om att satsa efter noggrann utredning av vad man lämpligen skall satsa. Vi är överens om att satsa, men vi måste vara överens – efter utredning – om hur vi skall satsa. Jag anser att Kurt Hugosson bör instämma i detta.

I finansutskottet försöker vi från utskottsmajoritetens sida ständigt att i dessa frågor, där vi i stort sett har en gemensam syn, gå minoriteten till mötes och i betänkandet skriva på ett sätt som borde kunna accepteras även av socialdemokraterna. Likväl konstaterar vi att man avger den ena reservationen efter den andra som inte på något väsentligt sätt avviker från majoritetsskrivningen. Jag ber om överseende, herr talman, men jag måste säga att det gör att diskussioner av denna sort i kammaren blir skäligen överflödiga och uppenbarligen utgör – när man tänker på att avsikten med dessa motioner är att spara energi – exempel på avsevärt slöseri med energin här i kammaren.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Rolf Clarkson hyllar bilismen, men herr Clarkson måste väl ändå erkänna att det inte är för ro skull som människor i storstäderna nu kämpar för att befria de centrala delarna av städerna från bilismen. Det är alldeles tydligt att bilen som enskild företeelse kan accepteras. Men i massomfattning skapar den sanitära olägenheter och stora problem för samhället, och det måste vi göra någonting åt.

När det gäller SJ har vi ju talat om problemen tidigare. Man har prutat ned på SJ:s äskanden, och SJ brottas nu med väldiga problem för att kunna åta sig de trafikuppgifter som vi önskar att SJ skall fullgöra. Det saknas dragkraft och rullande materiel, och det saknas personal som är kunnig på området. Man kan inte bara lägga uppgifter på SJ och förvänta sig att SJ skall klara dem, t. ex. när det gäller tung trafik.

Det är överraskande att höra att Rolf Clarkson finner någonting positivt i Sovjetunionen – det är alltså dess satsning på bilar. Vi för vår del tar ställning utifrån förhållandena i Sverige.

ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag vill bara helt kort reagera mot att man försöker karakterisera SJ i Sverige som ett materiellt sett underklassigt företag. Tvärtom är SJ ett av de tekniskt mest avancerade och välutrustade järnvägsföretagen i världen. Det kunde vara bättre – dock inte mycket – det medger jag, men det är inte så illa ställt som man från vpk försöker framställa det.

SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag har daglig kontakt med kolleger som är verksamma på loken, på växlingsvallarna och i magasinerna. Om Rolf Clarkson vill kan jag

Onsdagen den
21 maj 1980

Trafikpolitiken

dokumentera att järnvägstrafiken dras med stora brister. Det var inte roligt att se vilka prutningar som gjordes i SJ:s äskanden i år. Trafikpolitiska utredningen sade att man nu verkligen skulle satsa på järnvägen som ett alternativ, och det har skapat stor förbittring att de tankarna inte har omsatts i handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 173 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Marie-Ann Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 1 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 173 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Marie-Ann Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 305

Nej - 16

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 193 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henricsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 2 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 193 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henricsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304

Nej - 16

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 430 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henriesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 430 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henriesson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 306
Nej – 16

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 547 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Henriesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 547 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Henriesson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 306
Nej – 16

Mom. 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kurt Hugosson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kurt Hugosson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162
Nej – 160

Mom. 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kurt Hugosson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kurt Hugosson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162
Nej – 160

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1884 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Marie-Ann Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 18 mom. 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1884 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Marie-Ann Johansson begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 306
Nej – 16

Mom. 12–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

Vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m.

§ 4 Vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1979/80:25 med anledning av motioner rörande vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1979/80:167 av Stig Alftin (s).

1979/80:209 av Elisabeth Fleetwood (m).

1979/80:300 av Ove Karlsson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde återinförande av bestämmelser i terrängtrafikkungörelsen om att backanordning på terrängskoter skulle finnas,

1979/80:431 av Jan-Eric Virgin (m).

1979/80:537 av Blenda Littmarck (m).

1979/80:916 av Maj Pehrsson och Stina Andersson (båda c).

1979/80:1334 av Pär Granstedt (c).

1979/80:1355 av Lennart Pettersson (s).

1979/80:1356 av Sixten Pettersson (m).

1979/80:1540 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 4) hemställt att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i motionen om hastighetsbegränsning,

1979/80:1741 av Eric Rejdnell och Margot Håkansson (båda fp) samt

1979/80:1748 av Allan Åkerlind (m).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen lämnade utan åtgärd motion 1979/80:1540 yrkande 4 om hastighetsbegränsning till 90 km i timmen.

2. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1748 om utformningen av de generella hastighetsbegränsningarna.

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:916 om skyldighet för gångtrafikanter att i mörker bära reflexanordning eller lykta.

4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:537 om upphävande av skyldigheten att låsa motorfordon.

5. att riksdagen skulle

a. avslå motion 1979/80:1334 om enhetliga lås på bilbälten.

b. avslå motion 1979/80:1355 om obligatorisk användning av bilbälte för passagerare i baksäte.

c. avslå motion 1979/80:1741 om bilbälten.

Onsdagen den
21 maj 1980

Vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m.

6. att riksdagen skulle
 - a. avslå motion 1979/80:167 om fortbildning i trafikknäskap, m. m.,
 - b. avslå motion 1979/80:431 om körkortsutbildningen.
7. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:209 om temperaturvarning för vägtrafikanter.
8. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:300 om backväxel på snöskoter.
9. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1356 om ökad säkerhet vid transport av miljö- och hälsofarligt gods.

Följande två reservationer hade avgivits av Bertil Zachrisson, Essen Lindahl, Nils Hjorth, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s):

1. beträffande hastighetsbegränsning till 90 km i timmen, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1540 yrkande 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om hastighetsbegränsning till 90 km i timmen,

2. beträffande backväxel på snöskoter, vari reservanterna ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1979/80:300 hos regeringen begärde återinförande av bestämmelsen i terrängtrafikkungörelsen om att backanordning på terrängskoter skulle finnas.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 25 med anledning av motioner rörande vissa bestämmelser i vägtrafikkungörelsen m. m., som kammaren nu skall behandla, har vi från socialdemokratiskt håll funnit anledning att reservera oss på två punkter. Den ena reservationen gäller hastighetsbegränsning till 90 km/tim. och den andra har att göra med backväxel på snöskoter.

Vi har från socialdemokratiskt håll, av skäl som jag skall återkomma till, funnit det mycket angeläget att trafiksäkerhetsverket nu får i uppdrag att i ökad utsträckning införa hastighetsbegränsning till 90 km/tim.

Det är i dag inte för någon obekant att bränslepriserna har stigit i rask takt under de senaste åren och med all sannolikhet kommer att fortsätta att stiga i lika rask takt inom överskådlig tid. Därför är det angeläget att man med olika åtgärder försöker begränsa bränsleförbrukningen. Bränsleförbrukningen stiger ju med ökad hastighet, och därför kan den enskilde bilägaren göra relativt stora bränslebesparingar genom att sänka hastigheten vid landsvägskörning.

Den särskilda hastighetsbegränsningen som infördes sommaren 1979, då högsta tillåtna hastighet sänktes från 110 till 90 km/tim. gav också mycket goda resultat.

Energisparkommittén har redovisat att man i stället för en beräknad ökning på mellan 3 och 4 % fick en minskning av bränsleförbrukningen med 2,6 %. Detta innebär en besparing som motsvarar 1 – 2 % utav årsförbrukningen.

Den tillfälliga hastighetsbegränsningen medförde emellertid också att antalet omkomna minskade med inte mindre än 40 % på de aktuella vägsträckorna. Detta bekräftar ett mycket självklart faktum, nämligen att lägre fart också medför minskad olycksrisk. Men dessa uppgifter visar också att man spar liv, minskar antalet skadade och spar bensin genom sänkt hastighet.

När sedan den särskilda hastighetsbegränsningen upphörde den 16 oktober 1979, så höjde man hastigheten till 110 km/tim på inte mindre än 75 % av de aktuella vägsträckorna. De positiva erfarenheter man hade uppnått med detta försök borde enligt vår uppfattning ha föranlett en mindre omfattande återgång till den högre hastighetsgränsen på 110 km/tim. Detta anser vi vara särskilt befogat när det gäller vägsträckor i anslutning till storstadsregionerna. Det är mot den bakgrunden vi nu föreslår i vår reservation att trafiksäkerhetsverket ges i uppdrag att i ökad utsträckning införa hastighetsbegränsning till 90 km/tim och då främst i anslutning till storstadsregionerna.

Försöket med en sänkning av den högsta tillåtna hastigheten har alltså klart bevisat att hastigheterna och körsättet har mycket stor betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt. Sambandet mellan höga hastigheter och trafikolyckornas svårighetsgrad är också helt klart.

Hade inte riksdagen för kort tid sedan avslagit en begäran från vårt håll, att trafiksäkerhetsverket skulle få ytterligare 2 miljoner i förhöjt anslag för ökad informationsverksamhet, så skulle TSV i dag haft helt andra resurser för att gå ut med en intensiv information om hastighetens betydelse för säkerheten i trafiken och dess samband med energibesparing och renare luft.

Mot den bakgrunden, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1.

Herr talman! I slutet på förra året fanns det 62 000 snöskotrar i vårt land. Antalet har alltså fördubblats på fyra år. Samtidigt har importen av snöskotrar ökat lavinartat de senaste åren – från ca 3 000 år 1975 till närmare 8 000 år 1979. Denna snabba ökning beror i huvudsak på att det i dag inte finns några som helst restriktioner, varken när det gäller kravet på backväxel eller hastigheten på snöskotrar. Samtidigt har snöskotrarna mer och mer övergått från att vara en nytto sak till att bli en ren leksak. Detta har vi många exempel på i dag, kanske framför allt i fjälltrakterna, men också i de fritidsområden som finns runt om i vårt land.

Det är framför allt skotrar som tillåter mycket höga hastigheter som importerats. Det finns i dag snöskotrar som klarar hastigheter på upp till 170 km/tim. Medan vi har högt ställda krav ur trafiksäkerhetssynpunkt på all annan trafik, så ställer vi inga som helst krav på skotertrafiken.

Ur trafiksäkerhetssynpunkt är givetvis detta förhållande helt otillfredsställande. Under de senaste sex åren har 22 dödsolyckor inträffat med skotrar. I 19 av dessa fall var föraren alkoholpåverkad. Under förra säsongen tog man

Vissa bestämmelser i vägtrafik-kungörelsen m. m.

Onsdagen den
21 maj 1980

*Vissa bestämmelser i vägtrafik-
kungörelsen m. m.*

hand om 117 skadade i skoterolyckor enbart på Östersunds sjukhus. I takt med ökningen av antalet skottrar blir alltså olyckorna allt vanligare. Sambandet mellan alkohol och olyckor är också klart bevisat.

Att tillåta en sådan ohämmad utveckling av skotertrafiken, utan de mest elementära krav, vare sig ur arbetarskyddssynpunkt eller trafiksäkerhetssynpunkt, kan vi från socialdemokratiskt håll inte längre tolerera. Många olyckstillbud har inträffat, där utgången skulle ha kunnat bli mycket allvarligare om inte backningsanordning funnits. Det är alltså mycket angeläget att kravet på backväxel åter förs in i terrängtrafikkungörelsen. Även andra slag av åtgärder, såsom införande av generell hastighetsbegränsning, för att komma till rätta med de problem i form av olycksfall, buller och andra miljöstörningar som förorsakas av att snöskottrar framförs i höga hastigheter är enligt vår mening mycket nödvändiga.

Det var mot den bakgrunden vi föreslog att trafikutskottet skulle kräva att generell hastighetsbegränsning infördes på snöskottrar i Sverige. Tyvärr fick vi inte majoritet för det kravet. Den borgerliga majoriteten pratar mycket vackert om värdet av ökad trafiksäkerhet, men när det kommer så långt som till krav på konkreta åtgärder vill man inte vara med längre.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall också till reservation 2.

JAN-ERIC VIRGIN (m):

Herr talman! I min motion 431 om körkortsutbildningen föreslår jag att vid prov för erhållande av körkort skall ingå frågor beträffande uppträdande och åtgärder i samband med viltolyckor i trafiken. Ett stort antal sådana olyckor inträffar varje år i vårt viltrika land. De svåraste olyckorna med vilt sker helt naturligt där stora djur såsom älg, ren, rådjur och hjort är inblandade.

Enligt vägverkets statistik skedde år 1977 på allmänna vägar 6 354 viltolyckor, varav 357 stycken medförde personskada eller dödlig utgång. År 1978 hade antalet sådana olyckor ökat till 8 009, varav 465 med personskada eller dödlig utgång. I ungefär hälften av dessa fall var det älg som förorsakade olyckorna. Detta visar vilken stor ökning av denna typ av olyckor som sker. Vi vet alla att myndigheterna genom uppsättande av viltstängsel vid vissa vägar och genom ökad jaktlicenstilldelning på framför allt älg söker nedbringa olycksfrekvensen.

Huvuddelen av landets körkortsinnehavare har på grund av ringa eller ingen kunskap svårt att bemästra situationen i samband med en viltolycka. Jag har själv såsom markägare fått uppleva mycket upprörda och vilsna bilförare, som kommit till mig för att få hjälp. I vissa fall har jag också kunnat konstatera att påkörvt vilt ej avlivats och ej heller anmälts av förmodligen chockade förare. Lyckligtvis känner dock huvuddelen av bilförarna till jaktstadgans 24 §, där det står att föraren snarast skall låta underrätta närmaste polismyndighet vid viltolycka.

På grund av vad jag nu sagt borde det vara lämpligt med ett obligatoriskt moment i körkortsutbildningen, vilket syftar till att informera eleverna och ge dem färdigheter i att bemästra situationer i samband med viltolyckor. Det bör ej vara svårt att genom länens jaktvårdskonsulenters medverkan finna

instruktörer till en sådan utbildning bland t. ex. jaktvårdsföreningarnas kunniga jägare. Dessa skulle dessutom få möjlighet att informera om att det i allmänhet finns tillgång till hundförare inom de lokala jaktområdena för att spåra trafikskadat vilt.

En ytterligare åtgärd vore att i samband med körkortsprovet den sökande fick testa sin reaktionsförmåga i en simulator, där en film med ett olyckstillbud med älg spelar upp. En sådan simulator finns f. n. hos bl. a. rikspolisstyrelsen.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets, eftersom man där i sitt svar finner angeläget att förarutbildningen fortlöpande ses över och att frågor som bl. a. berörs i min motion därvid beaktas. Vidare hänvisas till trafiksäkerhetsutredningen, som beräknas slutföra sitt arbete senare i år.

ROLF SEILGREN (fp):

Herr talman! Alla olyckor är onödiga. De flesta olyckshändelser kan dessutom undvikas med en smula omtanke. Detta gäller i särskilt hög grad trafikolyckorna på våra vägar, ute i markerna och i andra trafiksammanhang. Utbildning, trafikregler och en effektiv tillsyn är viktiga förutsättningar för att hålla olyckstalen på så låg nivå som möjligt.

Men vad hjälper ett omfattande regelsystem, om den viktigaste faktorn i sammanhanget – människan – brister i omdöme eller saknar respekt för nykterhetskravet vid hanterandet av ett fordon? Ständigt återkommande information, anpassad till alla åldrar, är därför lika nödvändig som något annat för att nå uppsatta mål för trafiksäkerheten.

Jag vill säga det här som en inledande kommentar till den socialdemokratiska reservationen nr 1 vid trafikutskottets betänkande nr 25. Det gäller i viss mån även reservation 2.

Utskottsmajoriteten har i sak inga invändningar mot syftet med socialdemokraternas motion 1979/80:1540. De tillfälliga hastighetsbegränsningarna sommaren 1979, som beslutades av folkpartiregeringen, hade till främsta syfte att minska energiförbrukningen på våra vägar. Någon avsikt att inkräkta på trafiksäkerhetsverkets ansvar för trafiksäkerhetsfrågorna förelåg inte. Av det skälet var hastighetsbegränsningen kortvarig. Men åtgärden hade också en påfallande god effekt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Det är naturligtvis bra att socialdemokraterna på det här sättet bekräftar det positiva i folkpartiregeringens beslut. Men vi tycker att de går väl långt i sina krav, då de i reservationen kräver att riksdagen skall direkt styra trafiksäkerhetsverket i hastighetsbegränsningsfrågor.

Utskottsmajoriteten understryker de positiva erfarenheterna av den särskilda hastighetsbegränsningen och delar motionärernas uppfattning att restriktivitet bör iaktas vid bestämmandet av hastighetsgränser över 90 km/tim. Men vi gör inte som reservanterna, som riktar kritik mot trafiksäkerhetsverket för att verket skulle ha tillåtit en alltför omfattande återgång till 110 km/tim. Däremot förutsätter utskottet att trafiksäkerhetsverket fortlöpande följer utvecklingen och särskilt beaktar förändringar i olyckskvoten.

Vissa bestämmelser i vägtrafik-kungörelsen m. m.

Onsdagen den
21 maj 1980

Vissa bestämmelser i vägtrafik-kungörelsen m. m.

Därmed finner vi det inte nödvändigt att verket får något särskilt uppdrag, eftersom det är dess självklara skyldighet att handha dessa frågor. Som anförs i betänkandet, pågår också en uppföljning av verkningarna av återgången till den högre hastigheten. Vad därutöver gäller energisparåtgärder fattade ju riksdagen i fjol ett beslut som f. n. håller på att genomföras. Jag behöver därför inte kommentera den delen ytterligare.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag och avslag på reservation 1.

Utskottet har också, herr talman, bl. a. haft att behandla motion 1979/80:300, där de socialdemokratiska motionärerna yrkar att bestämmelsen om backningsanordning på terrängskoter skall återinföras. Tidigare förelåg en sådan bestämmelse för de fall skoterns vikt översteg 200 kg, men den upphävdes hösten 1979. Anledningen var att bestämmelsen inte visat sig fylla någon uppgift för den typ av skotrar som den avsåg gälla, nämligen de som inte är byggda som arbetsskotrar.

Motionärerna synes helt enkelt ha missuppfattat hela situationen. I motionen framhåller man behovet av backväxel på arbetsskotrar. Men motionärerna borde veta att arbetsskotrar som används i skogen är försedda med backväxel, och dessa skotrar har konstruerats för att kunna utföra ett arbete. Motionärerna slår alltså in öppna dörrar, eller kanske hellre: de bankar på fel dörr.

Under utskottsbehandlingen framkom – vilket också anförs i betänkandet – att trafiksäkerhetsverket hade möjlighet att medge dispens från kravet på backningsanordning och att detta förekom mycket ofta. Förhållandet var nämligen det, att Sverige var det enda land i världen som ståtade med en sådan här bestämmelse. Trafiksäkerhetsverket har förklarat att man inte kunnat finna någon anledning att kräva att det skall finnas backväxel på snöskotrar som det här är frågan om, vare sig ur trafiksäkerhetssynpunkt eller av annan orsak. Olyckstalen är heller inte högre på grund av avsaknad av backväxel. Därför är påståendet om höga olyckstal för denna typ av skotrar minst sagt förvånande.

Ett bifall till motionskravet innebär alltså inget som helst bidrag till ett bättre arbetarskydd, som de socialdemokratiska reservanterna framhåller i reservation 2. Motionens syfte torde vara ett annat. Det framgår också tydligt när reservanterna säger att en generell hastighetsbegränsning bör införas för att komma till rätta med de risker ett ohämmat framförande av skotrar i höga hastigheter för med sig. Olle Östrand har bekräftat detta i sitt anförande här. I sak har inte motionen, vilket bör noteras, någon som helst anknytning till hastighetsfrågorna. I detta avseende håller jag i viss mån med reservanterna. Men detta är inget motiv för att återinföra kravet på backningsanordning på skotrarna.

Efter vad jag erfarit har under våren täta kontakter hållits mellan kommunikationsdepartementet, trafiksäkerhetsverket och representanter för skoterbranschen för att dra upp riktlinjer i syfte att på frivillig väg åstadkomma en sänkning av de höga hastigheterna. Enligt de uppgifter jag inhämtat har detta lett till att inför kommande säsonger har de typiska höghastighetsskotrarna strukits från importlistan. Jag är också medveten om

att såväl trafiksäkerhetsverket som naturvårdsverket, förutom kommunikationsdepartementet, följer utvecklingen med stor uppmärksamhet och är beredda att införa nödvändiga restriktioner beträffande högsta hastighet för snöskotrar om denna frivilliga överenskommelse inte ger önskat resultat.

Herr talman! Därmed ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan även på denna punkt och avslag på reservation 2.

Beträffande Jan-Eric Virgins motion vill jag säga att det är en angelägen fråga som där tas upp. Trafiksäkerhetsfrågorna upptar i mycket hög grad intresset i dag, och utskottet gör en mycket ingående redovisning av genomförda och pågående utredningar i det här avscendet och säger att man förutsätter att de spörsmål motionären har tagit upp beaktas i den fortsatta handläggningen av trafiksäkerhetsfrågorna. Vi menar därför att någon särskild framställning från riksdagens sida inte är nödvändig med anledning av denna motion och andra motioner med samma inriktning.

Herr talman! Jag ber att i övrigt få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 25.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! När det gäller den tillfälliga hastighetsbegränsningen vill jag påminna herr Sellgren om att trafiksäkerhetsverket i viss mån fick kritik för att det varit för restriktivt i det här avscendet. Det var regeringen som, delvis mot trafiksäkerhetsverkets vilja, gav verket i uppdrag att upphäva hastighetsbegränsningen. Det finns därför ur säkerhetssynpunkt all anledning för riksdagen att göra ett uttalande till regeringen som innebär att trafiksäkerhetsverket får befogenheter att i större utsträckning införa hastighetsbegränsning till 90 km i timmen.

Beträffande återinförandet av kravet på att backväxel på snöskoter skall finnas hänvisar utskottet till den undersökning som gjorts vid regionsjukhuset i Umeå. Men den undersökningen är ju inte på något sätt heltäckande, och man kan inte med stöd av den hävda att avsaknaden av backväxel inte har att göra med den ökande olycksfallsfrekvensen. Återinförandet av det här kravet kan ses som ett led i strävandena att uppnå en ökad trafiksäkerhet.

Vad sedan gäller hastigheten i samband med snöskoterkörning vill jag säga att ingen skall inbilla mig eller någon annan i den här kammaren att man kan åstadkomma någon sorts frivillig hastighetsbegränsning i det här fallet, när man inte har kunnat åstadkomma det i något annat sammanhang. I fråga om biltrafiken har vi sagt att farten skall anpassas till de särskilda förhållanden som råder vid varje enskilt tillfälle, och därför har vi infört hastighetsbegränsningar från 110 och ner till 90, 70 och 50 km i timmen. Men för snöskoterkörning finns det inget som helst krav i det här avscendet, utan här tillåter man fri fart. För biltrafiken kräver vi körkort, men när det gäller snöskotrar har vi inga som helst krav på kompetensbevis. Praktiskt taget vem som helst i vilken ålder som helst kan sätta sig på en snöskoter och köra i 170 km i timmen. Därför, herr talman, finns det all anledning för riksdagen att göra ett bestämt uttalande om att nu är tiden mogen att införa hastighetsbegränsning för körning med snöskotrar.

Onsdagen den
21 maj 1980

*Vissa bestämmelser i vägtrafik-
kungörelsen m. m.*

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Olle Östrand framhärdar i sin uppfattning att trafiksäkerhetsverket behöver ett uppdrag för att kunna bevaka frågorna om hastighetsbegränsning. Men trafiksäkerhetsverket har detta uppdrag. Man behöver inte beordras på nytt, det skulle ge intryck av tjugitio förälder eller av att ordet kommer från flera olika håll.

Jag skulle sedan vilja ställa några frågor till Olle Östrand när det gäller skotrarna, och jag är angelägen om att de frågorna besvaras. På vad sätt ökar trafiksäkerheten och minskar olycksfallen med införandet av en backväxel? Vilket samband finns mellan förekomsten av backväxel på en skoter och hastigheten? Det är ett reellt faktiskt samband där det har betydelse jag frågar efter. Vilket förhållande råder mellan åldrar och backväxel? Olle Östrand drar hela tiden fram hastighetsfrågorna och betonar behovet av backväxel. Men vad har hastigheten med backväxeln att göra när det gäller åldern på dem som åker på skotrarna? Vet Olle Östrand vilka de främsta orsakerna till olyckor med snöskotrar är i dag? Det är inte förekomst eller avsaknad av backväxel. 80–90 % av olyckorna beror på spritpåverkade förare eller på att man kört med dåligt omdöme. Jag håller med om, som jag sagt tidigare, att vi behöver begränsa hastigheterna. Åtgärder har redan vidtagits inför kommande säsong när det gäller import av skotrar. Men återigen: Vilket samband finns det mellan backväxel, arbetarskydd, hastighet och ålder på dem som kör skotrarna? Svara på det, Olle Östrand! Ni har blandat ärter och fårskinn.

OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det är Rolf Sellgren som blandat ihop litet av varje, åtminstone i den senaste repliken. Vem har sagt att man skall blanda ihop backväxeln med hastigheten? Det har inte jag sagt. Vi skall införa backväxeln för att öka säkerheten och därmed minska olycksfallen. Sedan har vi krävt att hastighetsbegränsning skall införas, också det för att minska olycksfallen.

Det finns en reklamtext i en broschyr för snöskotrar av årsmodell 80, som jag tycker i ett nötskal säger att nu är tiden inne att införa hastighetsbegränsning för snöskotrar. Därför är det att beklaga, herr Sellgren, att ni från den borgerliga sidan inte vill vara med på vårt förslag att utskottet skulle ta ett initiativ i det här avseendet. Så här lyder reklamtexten: "SRX 440 är som ett kompakt, svart paket av råa hästkrafter. Den kan förvandla en flera kilometer lång sjö till en tjärn --- Du kan axa så snabbt, att det känns som om du åkte ifrån din mage --- Köp en SRX och du vinner en mängd nya upplevelser. Men blir samtidigt av med en. Den att bli efter."

Herr talman! Den här broschyren är, tycker jag, ytterligare ett motiv för att införa backväxel och därmed öka säkerheten, för att införa hastighetsbegränsning och även därmed öka säkerheten och minska antalet olycksfall. Båda dessa saker i kombination kommer att betyda många positiva saker för skotertrafiken i fortsättningen.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag inser alltmör att debatten mellan Olle Östrand och mig är ganska befängd, för när jag ställer frågor till Olle Östrand så talar han om någonting annat.

Vad är det motionen handlar om, Olle Östrand? Jo, det är införande av backväxel på skotrar under den förevändningen att man därmed minskar olycksfallen. Men vi har från utskottets sida anfört – och det har jag sagt här i dag – att det inte kan påvisas att just avsaknaden av backväxeln ökar antalet olycksfall.

Sedan: Var i motionen tar man upp frågan om en hastighetsbegränsning? Olle Östrand och de övriga reservanterna tar in den frågan därför att marken gungar under fötterna på dem i deras bevisföring. I det här sammanhanget kan jag påvisa att det gjorts överenskommelser med våra myndigheter – kommunikationsdepartementet, trafiksäkerhetsverket och naturvårdsverket – om en frivillig minskning av hastigheterna och att man redan verkställt detta genom att för kommande säsong inte importera skotrar som medger de höga hastigheter som jag har talat om.

Herr Östrand! Tala om den fråga som vi diskuterar – om det finns några möjligheter att belägga påståendena på ett trovärdigt sätt!

Talmannen anmälde att Olle Östrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag har i motion 1979/80:1748 återkommit med ett yrkande som jag framställt till riksdagen under en lång rad år, nämligen att alla generella hastighetsbegränsningar som visar mer än 50 km/tim som högsta tillåtna hastighet skall omvandlas till rekommenderade hastigheter på vägar utanför tätorterna.

Utskottet har behandlat motionen ganska summariskt tidigare år och kanske något mer utförligt i år. I betänkandena 1979/80:2 och 1978/79:10, som man hänvisar till, har man sagt att de olika frågor som rör hastighetsregleringen bör studeras vidare och att i ett sådant sammanhang även frågan om rekommenderade farter synes kunna prövas i en eller annan form inom ramen för gällande system. Man sade också att syftet med den ifrågavarande motionen därigenom huvudsakligen syntes vara tillgodosett. Och man gör ungefär samma bedömning i år, säger man.

Då vill jag ställa två konkreta frågor till alla de ledamöter av trafikutskottet som sitter i kammaren. Någon kan möjligen svara på dem. När skall den här prövningen av rekommenderade farter ske? Man har talat om den här prövningen redan i betänkande 1978/79:10 – det är över ett år sedan. När skall alltså den här prövningen börja? Och var skall den ske? De två frågorna skulle jag vilja ha ett klart svar på.

Jag kommer att återkomma med den här motionen till varje riksmöte så länge jag har möjlighet att vara här i kammaren och tills de här frågorna är något så när meningsfullt lösta – det kan jag försäkra utskottet.

Onsdagen den
21 maj 1980

*Vissa bestämmelser i vägtrafik-
kungörelsen m. m.*

Utskottet säger också att bilisterna genom lämplig information bör "bibringas sådan förståelse för hastighetsgränserna att de av dem upplevs som meningsfulla". Det är ett påstående som är helt orimligt.

Samtidigt säger utskottet att man inte vill gå med på att det förhållandet att en majoritet av bilisterna överträder hastighetsbestämmelserna skulle motivera ett slopande av de generella hastighetsbegränsningarna. Man kör alltså huvudet i väggen och säger att även om hela svenska folket inte tycker som vi så tycker vi så här i alla fall. Det är helt orimligt.

När utskottet säger att man skall försöka få bilisterna att förstå hastighetsbegränsningarna är det ungefär som att säga till en som misshandlas – det är många människor som misshandlas fysiskt i vårt samhälle i dag – att det är viktigt att de som misshandlas genom lämplig information bibringas sådan förståelse för misshandeln att den av dem upplevs som meningsfull. Det är ungefär lika begåvat att skriva på det här sättet. Man är alltså inne på fel väg. Inom olika samhällssektorer finns det starka tendenser att betrakta myndiga svenska medborgare som okunniga barn som inte begriper någonting själva. Fortsätter man på den vägen, skapar man naturligtvis så småningom de okunniga och icke tänkande individer som man kanske vill ha. Vi måste minska förmyndandet även i fråga om trafiken. Det finns alldeles för litet frihet och alltför många förmyndare inom olika sektorer av vårt samhälle. Det finns alltför många tvingande regler. Vi måste ha större frihet även på trafikens område. Jag anser att det är vettigt, om man kan komma fram till att dessa hastighetsregler utanför tätorterna är rekommenderade hastigheter som endast beivras vid överträdelse, om det händer någon olycka. Enligt min mening är detta ett vettigt förslag, och jag skall återkomma med det tills det har genomförts eller i varje fall så länge som jag har möjlighet att återkomma. Trafikutskottet ställer sig bakom en prövning och därför vill jag fråga: När och var skall det prövas?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Allan Åkerlind sade alldeles riktigt att han under en lång följd av år har uttalat sin skepsis när det gäller bestämmelserna om hastighetsbegränsning i Sverige. Själv kan jag bekänna att jag har tillhört dem som med sympatier följt hans strävanden. Jag tycker nämligen själv att det är mycket viktigt att vi trafikanter upplever hastighetsbestämmelserna som meningsfulla. Alltför snäva bestämmelser kan i och för sig föda lagbrott – överskridanden av hastighetsbestämmelserna m. m. Det råder emellertid inget tvivel om att under årens lopp stämningen i landet för en friare syn på hastighetsbestämmelserna har minskat. Energikrisen, strävandena inom alla folkgrupper att spara energi, har medverkat. De gånger man har haft extremt stränga hastighetsbestämmelser, som i fjol under oljekrisen, har det klart visat sig att man sparar många människoliv genom mätliga sänkningar av hastigheten. Detta har medfört en klar och tydlig omsvängning, såvitt jag

förstår inte bara inom utskottet utan också inom den allmänna opinionen i landet. Allan Åkerlinds i och för sig liberala syn i den här frågan får nog en allt mörkare framtid.

När det gäller frågan om när försök kommer att göras med rekommenderade hastigheter, kan jag svårligen ge något svar i kväll. För ett par år sedan hade trafiksäkerhetsverket faktiskt en utfästelse att göra prov inom ramen för sin mångåriga försöksverksamhet. Men nu har man ju kommit fram till ett slutgiltigt ställningstagande. Man hävdar alltså att vi måste acceptera att leva med relativt stränga hastighetsbestämmelser. När jag säger relativt stränga hastighetsbestämmelser syftar jag på t. ex. 110 km-gränsen beträffande våra motorvägar, som ju är byggda för en normalhastighet på 130 km/tim och som inte är särskilt starkt trafikerade. Här tror jag till exempel att den allmänna opinionen är emot hastighetsbestämmelsen, men det är ju bara smärre sträckor i landet som är berörda just på det sättet.

F. ö. vill jag säga å utskottets vägnar – trots att jag är vän av den inställning som Allan Åkerlind under en lång följd av år har gett uttryck för – att jag tror att vi har passerat möjligheten till lättnader på denna punkt. Jag tror att Allan Åkerlind måste ställa in sig på att möta ett hårdare och hårdare motstånd från trafikutskottet och därmed också från Sveriges riksdag när han motionerar om fria hastighetsbestämmelser. Så är det helt enkelt, och jag tror att vi i dag måste ta detta ad notam, Allan Åkerlind.

ALLAN ÅKERLIND (m) replik:

Herr talman! Jag ställde frågan: När skall prov göras med rekommenderade hastigheter? Utskottet avstyrker ju min motion med bl. a. påståendet att sådana prov skall kunna göras inom ramen för gällande system. Därmed, säger man, är motionen i viss mån tillgodosedd. Jag frågar: När skall de proven göras, var skall de göras?

Utskottets talesman, herr Clarkson, säger att han inte kan ge besked om den saken. I så fall tycker jag att man skulle ha skrivit det i utskottsbetänkandet, i stället för att egentligen här i kammaren ta tillbaka vad som står i utskottsbetänkandet. Och det var ungefär så jag uppfattade Rolf Clarksons yttrande – att han tog tillbaka vad man har lovat i utskottsbetänkandet. Om det är på det viset tycker jag att det är mycket sorgligt.

Jag kommer alltså att följa den här frågan i fortsättningen. Jag tror inte att utsikterna är mörkare nu än tidigare. I så fall är det väldigt allvarligt beställt i det här landet. Som jag upplever det är sannerligen inte opinionen för just det krav jag har framställt mindre än den har varit tidigare, utan opinionen mot finns framför allt i trafiksäkerhetsverket och trafikutskottet. Jag ifrågasätter om den är representativ för bilistopinionen – i varje fall om man ser till förhållandena här i riksdagen. Men jag tar fasta på vad som är skrivet svart på vitt från utskottet: Systemet skall kunna prövas. Och jag kommer verkligen att fortsätta att kräva att det prövas.

Onsdagen den
21 maj 1980

Vissa bestämmelser i vägtrafik-kungörelsen m. m.

ROLF CLARKSON (m) replik:

Herr talman! Sedan Allan Åkerlind nu återigen har krävt ett svar på frågan när ett system med rekommenderade hastigheter kan prövas i Sverige, hänvisar jag till s. 3 i utskottets skrivning i betänkande nr 25, där det står: "I ett sådant sammanhang syntes även frågan om rekommenderade farter kunna prövas i en eller annan form inom ramen för gällande system."

Det ligger alltså fortfarande inom trafiksäkerhetsverkets fullmakt att göra dessa försök, och det är inom dess fullmakt att göra dem vid en tidpunkt när man tycker att det är lämpligt.

Jag vill för Allan Åkerlind särskilt understryka att i ett stort grannland till oss, nämligen Västtyskland, har man systemet med rekommenderade hastigheter. Där är erfarenheterna tyvärr, det får jag säga såsom tidigare sympatisör till de synpunkter som Allan Åkerlind har gett uttryck för här i kväll, inte goda. Olyckskvoten är enorm, hastigheterna är mycket höga, och det är knappast troligt att vi skulle vinna någonting i landet vare sig energimässigt eller trafiksäkerhetsmässigt, om vi införde systemet generellt. Jag har med detta inte velat säga att det är orimligt att göra ett försök. Men, som sagt, det som finns i sinnevärlden är redan det tillräckligt avskräckande för att man som seriös trafikpolitiker skall bli väldigt avvaktande.

Jag vill också påpeka för Allan Åkerlind att utskottet år efter år välvilligt har behandlat motioner av denna typ men att utsikterna till framgång för sådana motioner, efter den ställning som trafiksäkerhetsverket och regeringen nu har intagit, som jag kan se det är mycket små. Vi har helt enkelt anpassat oss till en verklighet som vi inte kan undvika.

OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I egenskap av första undertecknare av motion 1979/80:300, som behandlas i förevarande betänkande och som ligger till grund för reservation 2, vilken här varit föremål för diskussion, vill jag föra fram några synpunkter.

När hästen försvann ur skogen uppstod ett tomrum, som nu ser ut att vara på väg att fyllas av "stålhästen", dvs. snöskotern. Snöskoterantalet har ökat kraftigt under de senaste åren. Totalt finns det drygt 62 000 snöskotrar i landet. Ett stort antal snöskotrar används i skogen för skilda transporter, även om flertalet av snöskotrarna är fritidsfordon.

När det gäller att transportera gallringsvirke och vindfällan eller när det gäller borttransport av fröträäd från äldre hyggen är snöskotern ett utmärkt transportmedel. Detta gör att allt fler snöskotrar används som arbetsredskap. Därför är det mycket oroande att bestämmelsen om att snöskotern skall vara utrustad med backväxel har tagits bort, som jag ser det av ren klåfingrighet och egentligen helt utan motivering. Från de människor som skall använda snöskotern i sitt arbete vintertid har uttryck för oro framförts.

Också från fackligt håll har man reagerat negativt, eftersom man är orolig för säkerheten. Det är klart att ett bandfordon där man har möjlighet att låta bandet gå både framåt och bakåt måste vara säkrare än ett sådant fordon där

bandet kan gå bara i den ena riktningen. Orsaken till att man har motionerat och till att jag också har varit angelägen om att vi skulle reservera oss i detta stycke för att få till stånd en ändring är just den oro som finns på fackligt håll och bland de människor som skall arbeta med dessa fordon.

Arbetskyddssynpunkten måste vara viktigare än några byråkratiska förenklingar, som enbart gynnar snöskoterimportörerna och de utländska märken som finns på marknaden. Ett bibehållande av de bestämmelser som tidigare fanns skulle också få trafiksäkerhetsmässiga konsekvenser genom att hastigheten på fordonen skulle minska. De fartvidunder som nu rusar fram över snövidderna är på många sätt till skada, inte bara i trafiksäkerhetssammanhang utan också för natur och miljö.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 2 vid utskottets betänkande.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Det framkom ingenting i sak nytt i Ove Karlssons anförande, i förhållande till vad Olle Östrand angav i sitt anförande. Att så var fallet var också ganska förstäligt, eftersom talarna var ute på djupa vatten och inte hade särskilt mycket av sakskäl att anföras för sina påståenden.

Ove Karlsson säger att man är orolig för säkerheten, men han visar inte på någon statistik över olyckor som inträffat på grund av avsaknad av backväxel. Han säger vidare att man tror att det ger en större säkerhet att kunna köra bandet på skotern åt båda hållen. Men, Ove Karlsson, jag har här resultatet av en utredning, där man jämfört snöskotrar med backväxel och snöskotrar utan backväxel under exakt likadana förhållanden. Det visar sig att backväxeln i vissa lägen t. o. m. är till hinder, eftersom den gör skotern tyngre. När skotern kör fast exempelvis mot en sten i mjuk snö och sjunker ned, hjälper inte någon backväxel för den här typen av skotrar. Om man har en backväxel på skotern och bandet bara står och snurrar och skotern står kvar mot stenen, blir det ett tyngre arbete att få bort skotern. Saknar skotern backväxel är det lättare att helt enkelt lyfta upp aktern och ändra färdriktningen. Det är bevisat i den utredning som jag har här i min hand.

Sedan talar Ove Karlsson återigen om hastigheten. Detta är något av pudelns kärna i den här motionen. Han säger att i och med att man har en backväxel så minskar hastigheten. Men vad har backväxeln med hastigheten framåt att göra annat än att den tynger skotern? Då är det en betydligt mera framkomlig väg som vi nu har åstadkommit, nämligen att man inte importerar några höghastighetsskotrar. Därmed har man förenklat hela situationen och åstadkommit en förbättring på ett sunt och riktigt sätt.

OVE KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Någon statistik som styrker det påstående jag gör kan självfallet inte finnas, eftersom bestämmelsen togs bort så sent som i fjol höst. Men jag påstår fortfarande att oron bland dem som skall arbeta med de här fordonen i skogen finns där och är så stor att man bör ta hänsyn till den.

Rolf Sellgren säger att backväxeln gör fordonen tyngre. De fordon som skall användas som dragfordon på det här sättet är inte så lätta att man kan hantera dem hur som helst.

Sedan påstår Rolf Sellgren att jag sagt att backväxeln har samband med hastigheten. Det har jag inte sagt. Vad jag sagt är att det synes vara på det sättet att man tog bort en bestämmelse som var till nytta för säkerheten vid användandet av snöskotrar för att gynna importörerna och framför allt för att göra det lättare att importera fartvidunder som skall rusa fram i mycket höga hastigheter över snövidderna, något som skapar otrevnad för människorna och förstör naturen och miljön.

ROLF SELLGREN (fp) replik:

Herr talman! Ove Karlsson bekräftar att det inte finns någon statistik när det gäller olyckor i samband med skotrar som saknar backväxel. Det är riktigt. Men det fanns en tid innan denna bestämmelse infördes, och från den tiden borde man ha haft en statistik som motiverade att backväxeln infördes.

Den statistik som finns, Ove Karlsson, är trafikonykterhetsstatistiken, som jag kan upprepa. Jag sade till Olle Östrand att mellan 80 och 90 % av alla olyckor med skotrar härrör från trafikonykterhet. Det är nog räknat 19 av 22 olyckor, alltså ca 88 %, som hänför sig till trafikonykterhet. Den statistiken finns.

Ove Karlsson säger vidare att jag felciterade honom och att han inte påstått att hastigheten minskar med backväxel. Jag kunde ha hört fel – det får vi se av protokollet – men jag noterade att Ove Karlsson sade att med en backväxel minskar man också hastigheten. Jag förmodar att han menar att det beror på att skotern därigenom blir tyngre. Det är en ganska dyrbar metod att sänka hastigheten på en skoter.

OVE KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vad jag vill diskutera är den säkerhet som en backväxel för skoter innebär när det gäller arbetarskyddet. Jag vill fortfarande med bestämdhet hävda att en skoter som är utrustad med backväxel är betydligt säkrare ur arbetarskyddssynpunkt än en skoter utan backväxel. Jag har från början ansett att man skulle ta hänsyn till detta vid bedömningen av de här frågorna.

Därmed tycker jag att det är självklart att vi bifaller reservation 2.

Tredje vice talmannen anmälde att Rolf Sellgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! I motion 167, som behandlas i detta betänkande, har jag tagit upp frågor som berör trafiksäkerheten på våra vägar. Den första delfrågan i motionen gäller den utåtriktade informationen och trafikutbildningen.

Vi har mycket bra grundutbildning för erhållande av körkort i vårt land.

Men lika viktigt borde det vara att skapa goda möjligheter till en kontinuerlig fortbildning, och då framför allt en teoretisk sådan med hänsyn till de nya lagar och tillämpningsregler, nya vägmärken m. m. som tillkommer under åren. De förändringar i trafikmiljön som ständigt sker utgör också skäl för kompletterande fortbildning, särskilt om körkortet är av äldre datum. Fortbildning anses numera som en självklarhet inom de flesta samhällsombuden och skulle, när det gäller trafiken på våra vägar, medverka till att antalet trafikolyckor kunde minskas, att skadorna kunde bli färre och människoliv kunde räddas.

Den andra delfrågan i min motion om trafiksäkerheten gäller hälsokontroller av förare.

Olyckstillbudet i trafiken aktualiserar behovet av regelbundna hälsokontroller av förare, exempelvis vart tionde år. I flera andra länder tillämpar man redan nu sådana hälsokontroller.

De flesta äldre förare kör bra och med mycket gott omdöme. Men det finns också de som fortsätter att köra bil trots att de exempelvis har starkt nedsatt synförmåga eller i övrigt är i dålig kondition. Länsläkaren i vårt län har för en tid sedan slagit larm när det gäller dessa förhållanden, då det i Gävleborgs län har inträffat flera allvarliga olyckor i trafiken som har den här bakgrunden. Som exempel kan jag nämna att vid en olycka i länet var en äldre man – 85 år – inblandad. Vid läkarundersökningen visade det sig att han var helt blind på ena ögat och hade 10 % kvar av synen på det andra. I 15 år hade han kört bil med sitt handikapp.

Jag anser inte att det kan vara rätt att först ställa mycket höga hälsokrav när det gäller att få ett körkort och sedan inte ställa några sådana krav alls. Det är också orimligt med hänsyn till säkerheten i trafiken att man efter många års körupphåll när som helst kan sätta sig vid ratten.

Nu avstyrker utskottet motionen. Men man har kostat på sig en omfattande och positiv skrivning, där man hänvisar till att dessa frågor är aktualiserade och under behandling i olika utredningar. Utskottet framhåller också att vi bl. a. behöver mer forskning och underlag för att kunna ta ställning till dessa frågor. Därmed skjuter man de här problemen på framtiden. Jag förstår att det är meningslöst att yrka bifall till motionen med hänsyn till att utskottet är enigt. Jag kommer emellertid fortsättningsvis – och här i kammaren – att bevaka och följa dessa frågor om trafiksäkerheten.

Herr talman! Avslutningsvis ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna i trafikutskottets betänkande nr 25.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
21 maj 1980

*Vissa bestämmelser i vägtrafik-
kungörelsen m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 25 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 158
Avstår - 1

Mom. 2-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Östrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkande 25 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation 2 av Bertil Zachrisson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Östrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 160

Mom. 9

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1979/80:42 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Lagutskottets betänkande

1979/80:33 med anledning av propositionen 1979/80:121 om ändring i lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1979/80:29 med anledning av proposition 1979/80:152 om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m., jämte motioner.

Den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkt 1 (Vissa anslag ur kyrkofonden)

Regeringen hade i proposition 1979/80:152 (kommundepartementet) under punkt 1 (s. 2–12) föreslagit riksdagen att

1. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick bestridas kostnaderna för ytterligare tre stiftsadjunktstjänster och en kontraktsadjunktstjänst,

2. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick bestridas kostnaderna för ytterligare en förste stiftsadjunktstjänst för finskspråkiga,

3. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag för avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i propositionen,

4. medge att ur kyrkofonden till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1979–den 30 juni 1980 ytterligare avlöningsbidrag med 102 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. 23 bidrag om vardera 84 600 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fem bidrag om vardera 53 000 kr. för avlöning av tjänstebiträden,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. bidrag för avlöning av två tjänstemän hos styrelsen enligt de grunder som förordats i propositionen,

5. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag för avlöning av en tjänsteman hos svenska kyrkans diakoninämnd enligt de grunder som förordats i propositionen,

6. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet enligt vad som förordats i propositionen för bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

7. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 fick utgå anslag med

193

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

högst 430 000 kr. för biträdeshjälp åt biskoparna.

8. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 fick utgå anslag med högst 140 000 kr. för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement.

9. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå anslag med högst 285 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa fortbildningskurser för präster.

10. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå anslag med högst 125 000 kr. för budgetår för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker.

11. medge att ur kyrkofonden fick bestridas kostnader för praktisk prästutbildning enligt vad som förordats i propositionen.

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1979/80:1977 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkande 1) hemställts att riksdagen skulle avslå proposition 1979/80:152.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:152 och med avslag på motion 1979/80:1977 yrkande 1, såvitt nu var i fråga, skulle

a) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick bestridas kostnaderna för ytterligare tre stiftsadjunktstjänster och en kontraktsadjunktstjänst,

b) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick bestridas kostnaderna för ytterligare en förste stiftsadjunktstjänst för finskspråkiga.

c) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag för avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som förordats i proposition 1979/80:152,

d) medge att ur kyrkofonden till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1979–den 30 juni 1980 ytterligare avlöningsbidrag med 102 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. 23 bidrag om vardera 84 600 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fem bidrag om vardera 53 000 kr. för avlöning av tjänstebiträden.

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. bidrag för avlöning av två tjänstemän hos styrelsen enligt de grunder som förordats i proposition 1979/80:152.

e) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag för avlöning av en tjänsteman hos svenska kyrkans diakoninämnd enligt de grunder som förordats i proposition 1979/80:152.

f) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå bidrag

till Svenska diakonsällskapet enligt vad som förordats i proposition 1979/80:152 för bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet.

g) medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 fick utgå anslag med högst 430 000 kr. för biträdes hjälp åt biskoparna.

h) medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 fick utgå anslag med högst 140 000 kr. för anlåtande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement.

i) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå anslag med högst 285 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa fortbildningskurser för präster.

j) medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fick utgå anslag med högst 125 000 kr. för budgetår för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker.

k) medge att ur kyrkofonden fick bestridas kostnader för praktisk prästutbildning enligt vad som förordats i proposition 1979/80:152.

Den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

Punkt 3 (Den andliga vården vid sjukhusen)

Regeringen hade under punkt II (s. 12–22) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för inrättande av prästerliga tjänster för den andliga vården vid sjukhusen.

2. medge att ur kyrkofonden fick utgå bidrag enligt i propositionen förordade grunder till pastorat där sådana tjänster var inrättade.

3. besluta om sådan ändring i övrigt av gällande grunder för beräkning av underlaget för inrättande av nya prästtjänster i pastoraten som förordats i propositionen.

Enligt propositionens förslag skulle i pastorat, där det fanns en eller flera sjukvårdsinrättningar med tillhopa minst 1 200 vårdplatser, kunna inrättas en komministertjänst, vars innehavare skulle ha till huvudsaklig uppgift att svara för den andliga vården vid sjukhusen. Bidrag ur kyrkofonden föreslogs utgå för sådan tjänst.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1979/80:1963 av Mårten Werner m. fl. (m, fp), vari yrkats att riksdagen godkände proposition 1979/80:152 med den ändring däri som motionen angett, nämligen

1. att sjukhusprästen förordnades som kontrakts- eller stiftsadjunkt utan församlingsanknytning.

2. att kostnaderna för verksamheten belastade kyrkofonden eller församlingarna i sjukvårdsinrättningens upptagningsområde.

1979/80:1973 av Bertil Hansson m. fl. (fp), vari yrkats

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

anförts om lika fördelning av ansvaret mellan svenska kyrkan och de fria trossamfunden företrädna av Sveriges frikyrkoråd.

2. att riksdagen beslutade att en av kyrkofonden finansierad heltidstjänst – besatt med präst eller lekman – fick inrättas vid lämpligt centralt kyrkligt organ i och för samordningsuppgifter när det gällde svenska kyrkans insatser i den andliga vården vid sjukhusen.

3. att riksdagen hos regeringen begärde en redogörelse till nästkommande riksmöte rörande utbildningen av personal för den andliga vården.

4. att riksdagen begärde förslag från regeringen till nästkommande riksmöte rörande möjligheten att – genom att anknyta prästtjänster för andlig vård till kontrakt eller stift – förstärka den andliga vården vid mindre och medelstora sjukhus.

5. att riksdagen hos regeringen begärde förslag rörande den andliga vården vid kriminalvårdens och omsorgsvårdens institutioner.

1979/80:1974 av Arne Lindberg m. fl. (c. m).

1979/80:1976 av Evert Svensson m. fl. (s). vari yrkats

1. att riksdagen beslutade uttala att den andliga vården vid sjukhusen borde vara ekumeniskt präglad och i enlighet med vad utredningen anfört i sitt betänkande utgå ifrån en i princip lika fördelning av ansvaret mellan svenska kyrkan och andra trossamfund än svenska kyrkan.

2. att riksdagen beslutade uttala att bidrag för inrättad komministertjänst inom den andliga vården vid sjukhusen borde utgå med belopp motsvarande hela lönen och finansieras av kyrkofonden.

3. att riksdagen hemställde hos regeringen om förslag till totalfinansiering av kostnaderna för präster inom den andliga vården vid sjukhusen från kyrkofonden.

4. att riksdagen beslutade uttala att utbildning av präster och pastorer vid sjukhusen borde ske enligt vad som anförts i motionen.

5. att riksdagen hemställde hos regeringen om förslag angående den andliga vården vid kriminalvårdsanstalterna. och

1979/80:1977 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att avslå proposition 1979/80:152.

2. att hos regeringen hemställa om en utredning rörande icke-kyrklig verksamhet vid sjukhusen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1977 yrkande 2 om utredning rörande icke-kyrklig verksamhet vid sjukhusen.

2. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1973 yrkande 5 och 1979/80:1976 yrkande 5 om förslag rörande den andliga vården vid kriminalvårdsanstalter m. m.,

3. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1976 yrkande 4 om utbildning

av präster och pastorer vid sjukhusen.

4. att riksdagen skulle avslå motion 1979/80:1973 yrkande 3 om en redogörelse rörande utbildningen av personal för den andliga vården,

5. att riksdagen som sin mening gav till kända för regeringen vad utskottet med anledning av motionerna 1979/80:1973 yrkande 1 och 1979/80:1976 yrkande 1 anfört om ansvaret för den andliga vården vid sjukhusen,

6. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:152 och med avslag på motionerna 1979/80:1963 yrkande 1 och 1979/80:1977 yrkande 1, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga, godkände de i propositionen förordade riktlinjerna för inrättande av prästerliga tjänster för den andliga vården vid sjukhusen.

7. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:152 och med avslag på motionerna 1979/80:1963 yrkande 2, 1979/80:1976 yrkande 2 och 1979/80:1977 yrkande 1, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga, medgav att ur kyrkofonden fick utgå bidrag enligt i propositionen förordade grunder till pastorat där tjänster som avsågs i mom. 6 var inrättade.

8. att riksdagen med bifall till proposition 1979/80:152 och med avslag på motion 1979/80:1977 yrkande 1, såvitt nu var i fråga, beslutade om sådan ändring i övrigt av gällande grunder för beräkning av underlaget för inrättande av nya prästtjänster i pastoraten som förordats i propositionen.

9. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1973 yrkande 2 och 1979/80:1974 om inrättande av en tjänst avsedd för samordningsuppgifter.

10. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:1973 yrkande 4 och 1979/80:1976 yrkande 3 om en förstärkt organisation för den andliga vården vid sjukhusen i de fall då det inte fanns underlag för en heltidstjänst.

Reservation hade avgivits *beträffande storleken av kostnadsbidraget till andlig vård vid sjukhusen* av Georg Andersson, Tyra Johansson, Catarina Rönnung, Kerstin Andersson i Kumla, Ing-Marie Hansson och Maja Bäckström (alla s) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av proposition 1979/80:152, med bifall till motion 1979/80:1976 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1979/80:1963 yrkande 2 och 1979/80:1977 yrkande 1, sistnämnda motion såvitt nu var i fråga, medgav att ur kyrkofonden fick utgå bidrag enligt av reservanterna förordade grunder till pastorat där tjänster som avsågs i mom. 6 var inrättade.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Utredningen om andlig vård vid sjukhus, kriminalvårdsanstalter m. m. tillsattes 1974 av dåvarande statsrådet Hans Gustafsson.

Frågan hade tidigare behandlats av bl. a. 1968 års beredning om stat och kyrka. 1973 tillstyrkte kulturutskottet en motion om utredning av frågan om den andliga vården vid sjukhusen och kriminalvårdens anstalter.

Utredningen, som avlämnade sitt betänkande i januari 1979, leddes av förre riksdagsmannen Gunnar Gustafsson.

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vården vid sjukhusen,
m. m.*

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

Utredningens förslag syftade till att förstärka insatserna för andlig vård vid sjukhus. Förslagen byggde på en i princip lika fördelning av ansvaret för denna verksamhet mellan svenska kyrkan och frikyrkosamfunden, företrädade av Sveriges frikyrkoråd.

Utredningen ansåg också att verksamheten inte längre skulle vara ett åliggande för den församling i vilket sjukhus är beläget. Behovet av prästerliga arbetskrafter vid ett sjukhus skulle, enligt utredningens förslag, beräknas uteslutande med hänsyn till sjukhusets antal vårdplatser. Hänsyn skulle således inte tas till pastoratets folkmängdsunderlag.

De förslag som regeringen nu presenterat i proposition 152 tillgodoser i mycket ringa grad utredningens önskemål. Vad som nu åstadkommes är enbart en blygsam förstärkning av insatsernas omfattning. Det är dessutom mycket svårt att beräkna hur stor denna förstärkning egentligen är. Högt räknat kan det bli fråga om inrättande av 20 komministertjänster. Regeringens förslag innebär att ett bidrag motsvarande halva lönesumman skall utgå ur kyrkofonden. De nya beräkningsgrunderna leder till att ett antal tjänster som församlingspräster kommer att försvinna. Nettokostnaden för kyrkofonden har därför beräknats stanna vid det blygsamma beloppet av 150 000 kr.

I en reservation föreslår vi socialdemokrater i kulturutskottet att bidrag ur kyrkofonden skall utgå med belopp motsvarande hela lönesumman för inrättande av dessa komministertjänster. Vi vill med detta åstadkomma en mera solidarisk fördelning av kostnaderna. Sjukhusen har ju i allmänhet ett upptagningsområde som täcker flera pastorat. Det är därför rimligt, menar vi, att kostnaderna i högre grad än vad som föreslås i propositionen bärs av kyrkofonden. Kyrkofonden utgör ju så att säga en gemensam kassa för församlingarna.

Jag menar också att detta förslag skall ses som ett första steg mot ett ökat ekonomiskt ansvarstagande från kyrkofonden när det gäller insatserna för andlig vård vid sjukhusen. I nästa steg bör också kostnaderna för deltidstjänsterna kunna räknas in.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen i kulturutskottets betänkande 29.

Till detta vill jag foga följande kommentarer.

Den fråga som vållat den längsta diskussionen i utskottet har gällt principen om fördelning av ansvaret för den andliga vården mellan svenska kyrkan och övriga trossamfund.

Utredningen utgick från principen om en lika fördelning av ansvaret för denna verksamhet mellan svenska kyrkan och frikyrkosamfunden, företrädade av Sveriges frikyrkoråd.

Statsrådets uttalanden, eller snarare brist på uttalanden, i denna fråga i propositionen skapade stor oro på många håll. I motioner från socialdemokratiskt håll och från några folkpartister föreslås därför att riksdagen tar klar ställning för den princip som utredningen har byggt sina förslag på.

Utskottet har enats kring ett uttalande som tillgodoser syftet med dessa motioner.

Kulturutskottet har ingen erinran mot den principiella ståndpunkt som utredningen intagit när det gäller samverkan mellan svenska kyrkan och de fria trossamfundet i den andliga vården vid sjukhusen. De skall, heter det i betänkandet, beredas möjlighet att verka som likvärdiga parter. Arbetet bör bedrivas i ekumenisk anda och alltså präglas av en ömsesidig strävan till samverkan.

Jag vill uttrycka min stora tillfredsställelse över att vi i kulturutskottet kunnat nå enighet om detta uttalande. Därmed bör den oro som propositionen skapade kunna stillas. Med detta uttalande har också de tankar som redovisats i Arne Lindbergs motion 1974 avisats.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Proposition nr 152 och kulturutskottets betänkande nr 29 behandlar frågor om vissa anslag ur kyrkofonden. En av de frågor som behandlas har rubricerats Den andliga vården vid sjukhusen. Förslagen gäller ändrad organisation för den kyrkliga verksamheten vid sjukhusen och ökade resurser härför.

Den i sammanhanget verkligt betydelsefulla frågan behandlas däremot inte. Jag syftar på den situation sjuka och döende personer befinner sig i på sjukhusen. Det finns undersökningar som visar att många människor slutar sina dagar på sjukhus i stor ensamhet. Sjukvårdspersonalen har varken tid eller utbildning för att vara ett stöd för patienterna i livets slutskede. Detta är ett verkligt stort problem. Det löser man inte genom en satsning av det slag som förordas i propositionen.

Propositionen förutsätter att den s. k. andliga vården vid sjukhusen liksom hittills skall vara en uppgift enbart för trossamfundet. Förslagen har detta som utgångspunkt. Människor som inte bekänner sig till någon religiös åskådning bör också ha rätt till stöd och hjälp, men de lämnas utanför. De saknar valfrihet. Sjukhusprästen eller inget stöd – det är vad som hjuds. Det finns i dag ingen organisation som förmedlar icke-religiösa kontakter, men man måste hävda att människor som inte bekänner sig till en religiös åskådning skall ha samma rätt till service som de med religiös tro erhåller. Detta är viktigt från religionsfrihetssynpunkt.

Vi anför i en motion från vänsterpartiet kommunisterna att det är angeläget att formerna för stöd åt sjuka och döende ses över i ett sammanhang. Regeringen bör enligt vår mening ta initiativ till en sådan utredning. Utredningen bör också ske i nära kontakt med sjukvårdshuvudmän och personalorganisationer. En sådan översyn är angelägen. Däremot kan vi inte finna de åtgärder som regeringsförslagen innebär angelägna. Tvärtom anser vi att i avvaktan på utredningsresultatet bör propositionens förslag avslås.

Kulturutskottet ger i sitt betänkande motionärerna rätt i "att det måste finnas möjlighet för var och en som är intagen på sjukhus att – oavsett inställning i livsåskådningsfrågor – få kontakt med någon annan människa som har både vilja och i möjligaste mån förmåga att ge den sjuke stöd och hjälp i hans personliga situation". Likväl vill inte utskottet biträda

motionsförslaget om en utredning rörande icke-kyrklig verksamhet vid sjukhusen.

Utskottet menar att sjukhuspersonalen redan nu fullgör väsentliga uppgifter på detta område. Men det kan inte vara kulturutskottet främmande att i debatten kring betänkandet I livets slutskede, som man hänvisar till, från personalhåll har betonats de bristande möjligheterna att fylla denna svåra uppgift. Både personalens arbetssituation och den bristande utbildningen är allvarliga problem. Det är bra att utskottet påpekar att behovet av personlig, mänsklig kontakt för var och en som är intagen på sjukhus bör beaktas. Men det hade varit bättre om utskottet dragit konsekvensen av sitt eget resonemang och biträtt vårt motionsyrkande om en utredning.

Vilka fortsatta överväganden leder det återopade betänkandet till? Det vet förmodligen inte utskottet. I varje fall kan man inte redovisa något konkret i frågan.

Riksdagen bör avslå propositionen och hos regeringen hemställa om en utredning rörande icke-kyrklig verksamhet vid sjukhusen, såsom förordats i vpk-motionen. Jag yrkar, herr talman, bifall till motion 1979/80:1977.

BERTIL HANSSON (fp):

Herr talman! Riksdagen har redan tidigare i dag behandlat frågan om sjukas rättigheter och därmed tagit upp de problem som följer av att människor ibland, helt oväntat och oförmodat, får tillbringa en längre eller kortare tid på institution. En sådan situation blottar naturligtvis problem och behov, som kanske tidigare inte har varit så uppenbara. De nya problemen behöver bearbetas, och för det ändamålet behövs kontakt med någon annan människa.

Överraskande nog visar det sig inte så sällan att dessa problem, under formuleringar som inte tyder på det, också har mycket starka religiösa dimensioner. Det är väl skälet till det utredningsarbete som igångsattes på riksdagens initiativ och som nu har lett till de förslag som utskottets ordförande i korthet har tecknat bakgrunden till. Också proposition 152 tar upp en del av dessa förslag. Det bör konstateras att kulturutskottet i allt väsentligt är enigt i sitt positiva ställningstagande till förslaget om andlig vård.

Det bör emellertid också betonas att vi här har att ta ställning till en delreform. Den sträcker sig inte så långt som utredningen. Den tar inte heller upp till behandling frågan om samspelet mellan svenska kyrkan och de övriga trossamfundet i fråga om den andliga vården.

Riksdagen har redan genom beslut tidigare i år gett frikyrkorna resurser att utöka sitt arbete på detta viktiga område. Det kan nämnas att frikyrkorådet räknar med att med hjälp av de lokala församlingarna inrätta ett tjugotal nya tjänster plus en sekreterartjänst för samordningsfrågor.

Det gäller en delreform. Den tar inte upp frågan om kriminalvårdens och omsorgsinstitutionernas andliga vård. Den betyder ett steg om än litet i rätt riktning. Det viktigaste i delreformen är att det reserveras en heltidstjänstgörande präst för de riktigt stora sjukhusen. Gränsen går vid 1 200 patienter.

Det betyder att de sjukhus som i storlek ligger mellan Västerviks 1 209 vårdplatser och regionsjukhusets i Örebro 2 089 vårdplatser nu blir tillgodosedda. Men vi skall inte glömma bort att bakom patientantalet finns också ett personalantal, som blir tre eller fyra gånger större än patientantalet.

De sjukhus som har färre än 1 200 patienter får i fortsättningen liksom hittills räknas in, när man fastställer den prästerliga organisationen för pastoratet i fråga. Detsamma gäller för de patienter som ligger över de 1 200. Även de får räknas in. Det kan ibland medverka till att ett pastorat får ytterligare en präst utöver vad det annars skulle ha fått.

En allvarlig brist är emellertid att de medelstora sjukhusen lämnas utanför. Fler motioner, bl. a. folkpartimotionen, tar upp denna fråga såsom mycket angelägen. Jag kan ge några exempel på stora sjukhus som genom denna reform inte blir tillgodosedda: Falköping med 1 177 patienter, Falun med 1 159, Gävle med 1 132 osv.

I Malmö har det fallet inträffat att den konstgjorda kritstrecksgrens som en pastoratgräns innebär medför att man inte får räkna ihop patientantalen på de två stora sjukhusen och därmed skapa underlag för två heltidstjänster. Utskottet har ägnat bl. a. denna fråga en viss uppmärksamhet och förutsätter att regeringen i fortsättningen tar upp just detta problem med de medelstora sjukhusen till särskild behandling. Likaså förutsätter utskottet att de viktiga utbildningsfrågorna blir föremål för åtgärder inför budgetarbetet hösten 1980 och att regeringen så snart som möjligt framlägger förslag om den andliga vården vid kriminalvårds- och omsorgsinstitutioner.

Vpk-motionen har inte alls behandlats på det nonchalanta sätt som man kunde tro, när man lyssnade på Nils Berndtsons inledande ord. Vi har tagit allvarligt på denna fråga, som ställer i blickfältet de patienter som inte är troende. Nils Berndtson citerade mycket riktigt vad utskottet har sagt. Han gjorde det sedan han påstått att utskottet inte alls hade behandlat detta problem.

När det gäller betänkandet I livets slutskede, som utskottet hänvisar till, bör det sägas att detta betänkande i eminent grad tar upp just situationen för människor, som inte har en religiös tro att lita till i den svåra situation som det innebär att ha en allvarlig och livshotande sjukdom. Detta betänkande måste naturligtvis efter remissbehandling bli föremål för konkreta åtgärder. Då finns där ganska mycket att hämta också för den situation som gäller en patient som är sjuk – även om det inte är en livshotande sjukdom – och har den personliga inställning som vpk-motionen särskilt vill värna om.

Utskottet är också medvetet om att det på kyrkligt håll liksom i Frikyrkorådet finns behov av en samordnande kraft. Den skrivning vi har på denna punkt bör vara en utmaning till vederhörande kyrkliga organ att bättre än som skett redovisa ett beslutsunderlag, som kan ge anledning att på nytt pröva det krav som har framförts i ett par motioner, nämligen att man skall inrätta en samordningssekreterare.

Utskottet tar avstånd från det socialdemokratiska förslaget att kyrkofondsbidraget till de församlingar som får en hel komministertjänst skall utgå

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vården vid sjukhusen,
m. m.*

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

med ett belopp lika med en hel komministerlön, inte som propositionen och utskottet tänker sig ett allmänt verksamhetsbidrag lika med en halv sådan lön.

Utskottet vill med detta markera sin anslutning till tanken på att det är av värde både för verksamheten på sjukhuset och verksamheten i den lokala församlingen att det finns en regelrätt församlingsanknytning i förhållandet mellan svenska kyrkans arbete och sjukhusens andliga vård. Remissinstanserna ger ett starkt underlag för en sådan ståndpunkt, och av den anledningen avstyrker också utskottet Mårten Werners m. fl. motion, som undervärderar församlingsanknytningen.

Det viktigaste i utskottsbetänkandet är de klara signalerna om ekumenisk prägel på verksamheten, en fråga som propositionen endast snuddar vid. Den principiella likställigheten mellan svenska kyrkan och frikyrkosamfundet slogs fast redan 1958. Utredningen om andlig vård menar att nu var tiden kommen att komplettera denna principiella likställighet med ekonomiska resurser från statens sida.

De inomkyrkliga remissinstanserna visar tyvärr ringa förståelse för utredningens förslag i detta stycke – med ett par glädjande undantag, däribland svenska kyrkans diakoninämnd, det centrala kyrkliga organ som står närmast det kyrkliga arbetet på detta område och som ställer upp på den ekumeniska princip som är så självklar för de flesta som arbetar på fältet med dessa viktiga frågor.

En del kyrkliga reaktioner kan jag tyvärr inte tolka på annat sätt än att de ger uttryck för en beklaglig ekumenisk räddhåga eller en märklig koncentration på det prästerliga inslaget i arbetet med den andliga vården, ibland bådadera.

Den inställningen finns bl. a. i centermotionen 1974 med Arne Lindberg som första namn, och jag ser utskottets skrivning som en reaktion mot ett tänkande som på något sätt resulterar i funderingar om någon rimlig proportion till det antal medlemmar som svenska kyrkan resp. frikyrkan har och att det skulle styra statsmakterna i deras agerande när det gäller att besluta om hur den andliga vården skall ordnas.

Det är tillfredsställande att kommunminister Karl Boo i en tidningsintervju har tagit avstånd från det tänkandet och från den kritik mot jämställdhetsprincipen som motionen är ett uttryck för. Jag tror att det är viktigt att vi en gång för alla får slippa ifrån detta sätt att resonera. Erfarenheterna från det praktiska arbetet med andlig vård på sjukhusen är helt enkelt att arbetsuppgifterna är så oerhörda, vad gäller både omfattning och svårighetsgrad, att alla krafter som kan ställa upp får händerna fulla med jobb. Man frågar inte i första hand om patienten är en sjuk lutheran eller om det är en präst i svenska kyrkan som är redo att göra en insats. Präster och pastorer räcker inte till.

Svenska kyrkan har därför på många håll anställt församlingsassistenter, som tillsammans med prästen går in i arbetet. Här finns ingen gräns satt för någon som vill ta ansvar. Det är naturligt om kyrkan här går in i täten. Hon har ju helt andra ekonomiska möjligheter än frikyrkosamfundet.

I praktiken ute i sjukvården hårdrar man inte svenska kyrkans medlemsstatistik. Där jobbar man med problemen. Att handla och resonera efter andra linjer visar enligt mitt synsätt en okänslighet för den ekumeniska problematiken och okunnighet om hur det hela fungerar i verkligheten.

Denna problematik har tagits upp dels i en folkpartimotion – undertecknad av två medlemmar i partigruppen som är engagerade i svenska kyrkan, två från Svenska missionsförbundet, en pingstvän och en baptist –, dels i en socialdemokratisk motion. I båda motionerna betonas hur viktigt det är att den principiella samverkansfrågan tas upp. Motionärerna är helt tillgodosedda i utskottsbetänkandet, såsom utskottets ordförande nyligen har refererat.

Jag vill särskilt framhålla en enda punkt i betänkandet, nämligen den där det sägs att den ekumeniska prägeln också måste betonas när det gäller relationerna mellan sjukvårdshuvudmännen och trossamfunden. Det finns, herr talman, sjukhus i vårt land där frikyrkans företrädare ännu får stå med mössan i hand och be om att få vara med vid sidan av svenska kyrkans krafter, som enligt lag skall göra en insats här. Det är nu på tiden att riksdagen upprepar det gamla beslutet om att frikyrkan skall ha fullt likvärdiga möjligheter med svenska kyrkan att arbeta, och det behöver sägas även med adress till sjukvårdshuvudmännen.

Likvärdigheten är nu klart markerad, om riksdagen beslutar enligt utskottets förslag och därtill ger uttalandet om den ekumeniska prägeln för verksamheten till känna för regeringen – allt enligt vad utskottet föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Bernt Ekinge, Kersti Swartz, Börje Stensson, Kerstin Anér, Bertil Dahlén och Rolf Sellgren (alla fp).

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill rätta Bertil Hansson när han påstår att jag har sagt att utskottet har behandlat vpk-motionen nonchalant. Det har jag faktiskt inte sagt. Jag har sagt att förslagen handlar om ändrad organisation för den kyrkliga verksamheten och ökade resurser för detta. Men valfrihet för de människor som inte bekänner sig till någon religiös åskådning finns inte, och det föreslås inte heller åtgärder i den riktningen. Jag har t. o. m., som också Bertil Hansson hade hört, citerat utskottsbetänkandet där man ändå ger oss rätt i att det måste finnas möjlighet för var och en som är intagen på sjukhus att få kontakt med någon människa, oavsett inställning i livsåskådningsfrågor.

Vad jag har kritiserat är den bristande konsekvensen. I propositionen föreslås alltså inga åtgärder, och inte heller utskottet har några förslag. Jag vet inte vad man väntar sig av den fortsatta behandlingen av betänkandet i livets slutskede. Det sägs ingenting om det i utskottsbetänkandet. Bertil Hansson sade heller ingenting om vad man kan ha för förväntningar på åtgärder i anledning av detta utredningsbetänkande. Om man räknar med att

Den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

någoting skall hända som ger verklig religionsfrihet vore det logiskt om man dröjde med de andra förslagen till dess man kan lösa frågan i sin helhet, som vi har föreslagit i vår motion.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det var ett intressant anförande som Bertil Hansson höll, och jag är tacksam för den klara markering han gjorde i fråga om fördelningen av ansvaret och den ekumeniska prägeln som denna verksamhet bör ha. Jag är också tacksam för att Bertil Hansson klart markerade att det förslag som nu läggs fram enbart innebär etapplösningar. Jag tror att han sade att det var en mycket liten etapp som nu verkställdes.

För att undanröja missförstånd vill jag säga att det inte föreligger någon principiell skillnad mellan majoritetens och reservanternas inställning i fråga om sjukhusprästernas församlingsanknytning. Där är utskottet enigt. Vad vi vill med vår reservation är att kostnaderna för komminister tjänsterna på heltid som nu inrättas skall bäras mera solidariskt, genom att kyrkofonden lämnar bidrag motsvarande hela lönesumman. Men det är fortfarande fråga om samma principiella bidragskonstruktion.

Vårt förslag får ses som ett större steg på vägen mot att klara helhetslösningen. Om vi är överens om att det här gäller en etapplösning, så vill vi med vår reservation åstadkomma att lösningen skall omfatta en större etapp. I majoritetens skrivning finns ingen förklaring till varför man inte accepterar det socialdemokratiska förslaget till fördelning av kostnaderna. Det är ändå så att sjukhusens upptagningsområden inte alls överensstämmer med pastoraten, och en finansiering av hela lönesumman genom kyrkofonden skulle därför innebära att kostnaderna fördelades på ett rättvisare sätt mellan de berörda pastoraten.

BERTIL HANSSON (fp) replik:

Herr talman! Nils Berndtson frågar vad vi väntar oss av den fortsatta behandlingen av utredningen i livets slutskede. Vi väntar oss just det som Nils Berndtson efterlyser. Den utredningen, som inte i första hand är präglad av kristna eller religiösa värderingar utan som tar upp det jag vill kalla de nakna mänskliga problemen, behandlar nämligen dessa frågor på ett sådant sätt att det är applicerbart också på den grupp av människor som Nils Berndtson pläderar för. Vi väntar oss att man i det här arbetet skall komma fram till förslag om sådana insatser i form av bl. a. utbildning som behövs, vilket utskottet är överens med motionärerna om. Att i det läget inte göra någoting utan begära ytterligare en utredning ser vi inte som meningsfullt.

När det gäller bidragen från kyrkofonden vill jag bara säga, att jag tror att det har en viss betydelse för församlingarnas engagemang att de också har att ta ett ekonomiskt ansvar för en del av verksamheten.

MÅRTEN WERNER (m):

Herr talman! Också jag vill begynna med att uttala min tillfredsställelse över att utskottet har beaktat betydelsen av ekumenisk samverkan. Den är ingen ny upptäckt, utan i sådan samverkan har vi bedrivit arbetet under årtionden.

Jag kan faktiskt tala med en viss erfarenhet, eftersom jag i 35 år har tjänat en församling där det finns ett långvårdssjukhus av den dimension det i dag gäller – sjukhuset kan ta emot över 1 000 patienter – och jag vill mot den bakgrunden säga att vi aldrig skulle ha klarat den andliga vården utan frikyrkoinsats. De frikyrkliga församlingarna har gjort ett utomordentligt fint arbete. Som statskyrkopräst måste jag säga att våra insatser ofta ter sig avsevärt blygsammare än de som görs av Frälsningsarmén när den kommer med sin musik och av Missionsförbundet med sina sångare. Vi skulle aldrig ha klarat oss utan deras insatser. Detta har också kommit till uttryck i propositionen, men vi har i dag att behandla den organisationsfråga som gäller svenska kyrkan, som ju har ett åliggande när det gäller den andliga vården vid sjukhusen.

Så ett par ord till min vän Nils Berndtson. Jag tror att man måste avdramatisera eller avromantisera själavårdsuppgiften något. En sjukvårdspräst känner sig säkert inte som någon speciell sjukhusmissionär, utan han kommer till patienten för att försöka möta de behov som patienten har. Jag har en känsla av, Nils Berndtson, att jag om jag kom till dig på en sjuksal, så skulle vi ha gott utbyte av varandra, en rent mänsklig gemenskap. Att visa medmänsklighet måste vara det du är ute efter. Prästen är inte så bortkommen när det gäller rent medmänskliga ting. Jag tror som sagt var att vettiga sjukhuspräster kan göra mycket för många.

Jag tycker att min motion 1963 blivit nedvärderad, trots att jag – det säger jag en gång till – vet vad jag talar om.

Det har framhållits att det är så viktigt med församlingsanknytningen, Bertil Hansson, men jag har inte hört något sakargument mer än att det kan vara värdefullt att församlingen känner ansvar också ekonomiskt, som Bertil Hansson sade nyss. Varför skall lokalförsamlingen välja den komminister som skall vara sjukhuspräst? En valmyndighet i församlingen har kanske inte alls känsla för vilken kandidat som är den lämplige. De vet inte mycket om sjukvårdsarbete, utan de väljer präst på helt andra grunder, som ofta är förfärligt ytliga, och det kan vara allvarligt. Varför skall sjukhusprästen ha kyrkoherden i församlingen till förman? Kyrkoherden har kanske inte intresse för sjukhuskyrkans arbete. Dessutom står det i propositionen att denne sjukhuspräst skall ha sin huvudsakliga sysselsättning inom sjukvården, dvs. han skall ha andra uppgifter också i församlingen. Där tycker jag något mycket vanskligt kommer in, för då kan det lätt bli så att han till en tredjedel verkar i församlingen och att det blir så mycket engagemang i församlingen att det hindrar honom från själavården på sjukhuset. Det tycker jag man skall befria honom från. Räcker det inte, Bertil Hansson, med 1 200 sjuka människor att dra försorg om? Varför inte låta honom vara heltidsanställd just för den uppgiften? Han skall väl framför allt ha anknytning till sjukhuset

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vården vid sjukhusen,
m. m.*

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

och den personal som finns där så att han kommer in i det sammanhanget och blir en länk i detta stora vårdteam. Jag förutsätter att en klok sjukhuspräst gör som i allt annat församlingsarbete, skaffar sig en medarbetarskara av frivilligt slag som han kan samverka med.

När det gäller kostnadsfrågan spelar församlingsanknytningen också in på ett bedrägligt sätt, så till vida att församlingen i avsevärd grad skall ekonomiskt bidra till verksamheten. Varför i all världen detta arrangemang? Det är ingen liten sjukstuga det gäller, utan ett stort lasarett med 1 200–2 400 patienter. Det betyder att det är ett regionsjukhus som täcker oändligt mycket mer än församlingen eller i bästa fall pastoratet eller den kyrkliga samfälligheten. Ett regionsjukhus har sitt upptagningsområde i hela det kyrkliga stiftet. Varför i all världen skall just församlingen bidra? Det är bara ett fåtal människor från församlingen som ligger på detta sjukhus. Det kan, som någon framfört, vara svårt för sjukhusprästen att få gehör i församlingen för dessa bidrag till sjukhusverksamheten. Därför föreslår vi i vår motion att kyrkofonden skall gå in. Vi kan åberopa en rad remissinstanser, inte minst Pastoratsförbundet och en rad domkapitel, som begriper sig på de här sakerna. Här får jag säga till min vän Georg Andersson: Har ni inte läst min motion? Ni har bara läst underskriften och sedan dragit en slutsats av motionärens hemort.

Jag råkar ha precis samma yrkande som ni, men ni avstyrker motionen i den del där jag yrkar att kyrkofonden skall gå in och betala hela kostnaden.

Det tvingar mig tyvärr att yrka bifall till min egen motion, nr 1963, herr talman.

I detta anförande instämde Tage Adolfsson (m).

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Att Mårten Werner och jag skulle kunna ha många olika frågor att tala om, om vi träffades på ett sjukhus, saknar kanske intresse i det stora sammanhanget. Alla sjukhuspräster och patienter har exempelvis inte haft gemensam arbetsplats och har inte gemensamma erfarenheter att diskutera.

Mårten Werner vill avdramatisera och avromantisera sjukhusprästens verksamhet. Jag tycker att man också skall avmonopolisera hans verksamhet och ge valmöjligheter. Det är de som saknas i dag.

Jag har studerat de motioner som behandlas i det här betänkandet. Där markeras exempelvis vikten av att andra trossamfund än svenska kyrkan ges möjligheter att medverka vid sjukhusen. Och den uppfattningen kan man dela ur religionsfrihetssynpunkt. Men måste man då inte också säga att något liknande skall gälla de människor som inte bekänner sig till någon religiös tro?

Jag läser i en motion: "Den enskilda människans personliga integritet måste i alla stycken respekteras." För mig betyder det att också den som inte bekänner sig till någon religiös uppfattning skall respekteras – men det

glömmer man liksom bort i det material som vi behandlar i dag. Jag menar att religionsfrihet skall gälla inte bara i fråga om olika församlingar. Den måste gälla fullt ut.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har naturligtvis läst Mårten Werners motion. Det kan verka litet förbryllande att hans motion inte ingår som underlag för vår reservation. Men det handlar mer om formalia, Mårten Werner.

I Mårten Werners motion lyder klämman: "att kostnaderna för verksamheten belastar kyrkofonden eller församlingarna i sjukvårdsinrättningens upptagningsområde". Yrkandet innefattar således alla kostnader, och det finns ingen riktig beräkningsgrund för detta. I dessa kostnader ingår också sådana som avser kyrkomusikers medverkan.

Vår reservation går ut på att det skall lämnas ett bidrag motsvarande hela lönesumman. Det är i huvudsak vad Mårten Werner vill – men formellt stämmer det inte. Experter i utskottet har framhållit för oss att man därför måste avstyrka Mårten Werners motion.

Men jag rekommenderar Mårten Werner och hans medmotionärer att rösta med reservationen, eftersom denna huvudsakligen tillgodoser motionens yrkande.

MÅRTEN WERNER (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för erbjudandet att rösta på reservationen. Men märk väl: i den reservationen avstyrks min motion. Och jag får nog säga att man är formalist till övermått, Georg Andersson, om man gör den tolkning som vi fick höra.

Jag föreslår att pengar till verksamheten skall tas från kyrkofonden, och det blir precis vad ni begär. Ni är rätt skickliga att bedöma kostnaden för den här verksamheten. Den kostar, precis som ni beräknar, ungefär vad prästlönen uppgår till.

Det borde inte vara svårt att tolka min motion såsom sammanfallande med ert eget yrkande.

GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det medges att om Mårten Werner röstar med reservationen så avslås formellt sett hans motion, men i sak blir den huvudsakligen tillgodosedd. Om Mårten Werner däremot i slutvoteringen röstar med majoriteten så avslås hans motion både formellt och i sak.

MÅRTEN WERNER (m) replik:

Herr talman! Jag har funnit en övermåttan bättre väg att gå, nämligen att yrka bifall till min egen motion.

ARNE LINDBERG (c):

Herr talman! I proposition 152 har regeringen avgett förslag om vissa anslag ur kyrkofonden. Det gäller bl. a. delfinansiering av särskilda tjänster

för svenska kyrkans medverkan i den andliga vården vid sjukvårdsinrättningar.

Av allt att döma tycks efterfrågan på sådan särskild omsorg i samband med sjukhusvistelse väsentligt öka. Därför är regeringens förslag välbetänkt i det hänseendet att ett antal tjänster inrättas. Däremot kan vårdplatstalet 1 200 för heltidstjänst med stort fog anses vara alltför högt. Huvudsaken är dock att en början gjorts för en bättre verksamhet vid sjukvårdsinrättningarna.

I såväl proposition som utskottsbetänkande framhålls den från arbetssynpunkt viktiga principen att lokalförsamlingen, trots de särskilda tjänsterna, dock är huvudansvarig för sjukhussjälavården. Därigenom bibehålls den naturliga kontinuiteten i församlingens religiösa verksamhet. Den redan i andra sammanhang etablerade personkontakten är av stor betydelse. Därför måste den övergripande målsättningen för arbetet vid sjukvårdsinrättningarna vara att patienterna i första hand skall beredas möjlighet till tjänster från representanter för det egna samfundet.

Av motioner och tidningsartiklar har framgått att man på sina håll inte hyser tillbörlig respekt för religionsfrihetens grundläggande princip. Därför har i olika sammanhang framförts förslag om att svenska kyrkan och de övriga samfundet skulle svara för lika stor del av sjukhussjälavården. För varje person med demokratin som vägledande riktlinje måste ett sådant förslag betraktas som orimligt. Trots alla olika vindar som blåst finner 95 % av landets invånare det förenligt med sina egna intressen att vara medlem i svenska kyrkan. En i sanning underlig jämlikhet är det som åberopas som skäl för att de fria samfundet med tillsammans högst 5 % skall svara för 50 % av verksamheten vid sjukvårdsinrättningarna. Det kan knappast vara omsorgen om de sjuka som främst är i åtanke.

Jag har i många år arbetat som sjukhuspräst. Av egen erfarenhet vet jag hur viktigt det är att den som är sjuk får anknytning till tankar och traditioner som är kända. Det talas vackert – och delvis med rätta – om ekumenisk verksamhet, men ekumenik är inget samfund eller någon frälsningslära. Ekumenik är samarbete mellan olika människor som respekterar varandras trosuppfattningar. När det gäller religiösa problem under sjukhusvistelse fordras det fastare konturer i vad prästen säger än å ena sidan och å andra sidan. Inte minst har uppfattningen om sakramenten och omvändelsen stor betydelse. Att i en situation när ålla ens förmögenheter förbrukas i kampen mot sjukdom konfronteras med en främmande uppfattning i trosfrågor är inte särskilt gynnsamt. Då skall man i stället få hjälp till aktualiserande av vad man redan bär inom sig från sitt vanliga sammanhang från det samfund som man tillhör. Därför bör de som svarar för den särskilda verksamheten vid sjukhusen i regel vara präster i svenska kyrkan. Nuvarande ordning är i stort sett tillfredsställande utom i det hänseendet att fler särskilt anställda behövs och att verksamheten i sin helhet bör utvidgas.

Det här sagda är bara ett konstaterande av de faktiska förutsättningar vi har att utgå från i själavårdsarbetet. Jag har stor aktning för det arbete som de olika samfundet bedriver och har aktivt bidragit till att förverkliga jämlikheten i förhållandet mellan samfundet. Men ett underlag av 5 % av

landets befolkning skulle berättiga till ett krav på 50 % av själavården i sjukvårdssammanhang – det har inte alls med jämlikhet att göra. Om någonting allvarligt skadar det ekumeniska samarbetet, är det att sådana krav framställs.

För att inte det sagda skall tolkas som avoghet eller bristande uppskattning av de fria samfundens arbete vill jag erinra om att jag via Pastoratsförbundet aktivt medverkat till initiativet att så väsentligt sänka avgiften för folkbokföring och begravningsverksamhet att de som utträtt ur svenska kyrkan ofta inte betalar hela kostnaden för dessa tjänster.

I fråga om lika behandling när det gäller gåvor och testamenten har jag ständigt stött de fria samfundens intressen. Jag har även biträtt förslagen om uppräknig av anslagen till de fria samfundens verksamhet. Det finns skäl att framhålla att detta anslag nu uppgår till mer än 130 kr. per medlem, vilket till 95 % betalas av svenska kyrkans medlemmar, som för sin egen religiösa verksamhet inte anser sig ha råd att utdebitera nämnvärt större summa. Denna positiva inställning har jag alltjämt, bl. a. i syfte att eliminera faktorer som kan störa ett gott förhållande mellan samfunden, i all synnerhet som många fortfarande är medlemmar både i svenska kyrkan och i ett annat trossamfund. Men när det gäller sjuka människors behov av andlig omsorg får inga intressen gå före den enskilda människans eller på minsta sätt åsidosätta hennes personliga integritet.

Här vill jag rikta några ord till herr Berndtson med anledning av hans inlägg. Vad herr Berndtson efterlyser som särskilda omsorgsinsatser för dem som inte har religiös trosuppfattning bör finnas tillgodosett redan genom den allmänna sjukvårdens personal. Själavårdsverksamheten är motiverad av den omständigheten att ordinarie sjukvårdspersonal ofta inte fungerar i denna utomordentligt viktiga del av den totala sjukvården.

Utskottsmajoriteten har funnit att riksdagen utan att överträda sina befogenheter knappast kan föreskriva någon uppdelning av själavårdsverksamheten enligt visst procenttal. Jag biträder helt den uppfattningen. Det vore att inkräkta på obehörigt område och det skulle i den praktiska tillämpningen ej stå i god överensstämmelse med religions- och samfundsfrihetens principer. Däremot hade utskottet med skäl kunnat bifalla min motion om en central sekreterartjänst med samordningsuppgift för svenska kyrkans arbete vid sjukvårdsinrättningar. Men för att ytterligare bevisa min samarbetssträvan, skall jag inte yrka bifall till min väl motiverade motion. Frågan kan lösas på annat sätt utan onödig strid mellan dem som dock har så mycket gemensamt med varandra.

Herr talman! Jag har därför inget särskilt yrkande.

BERTIL HANSSON (fp) replik:

Herr talman! Om Arne Lindberg menar allvar med sitt resonemang om att det är fel att frikyrkan får lika möjligheter som svenska kyrkan att arbeta genom prästerliga eller pastorala insatser måste jag ställa frågan: Är det då felaktigt att i inledningsskedet av den reform som nu är på väg låta de 20 nya komministertjänsterna i svenska kyrkan, vilka är helt avdelade för sjukhu-

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

Den andliga vården vid sjukhusen, m. m.

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

sens andliga vård, motsvaras av 20 nya tjänster som frikyrkopastorer, vilka Frikyrkorådet anser sig kunna finansiera med hjälp dels av statliga anslag, dels av lokalförsamlingarna?

Om staten skulle föreskriva att man inte får tillsätta så många som 20 pastorstjänster, eftersom deras antal blir lika stort som de nya komministrarnas, har staten trampat in på ett område som den skall hålla sig borta från, nämligen de fria trossamfundens verksamhet.

Jag vill med detta exempel också understryka att det resonemang som Arne Lindberg för och som är grundat på procentsatser, siffror och kvantifieringar stämmer mycket illa med hela den anda som bör råda i det ekumeniska samarbetet och också med det praktiska arbetet ute på sjukhusen, såsom jag har lärt känna det.

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tolkade Arne Lindbergs inlägg så att det för religiös verksamhet på sjukhusen fordras en omfattande och dyr organisation men att icke-religiös verksamhet skall skötas av sjukvårdspersonalen. Detta tycker jag verkligen inte uttrycker någon religionsfrihet.

Det var faktiskt ur Arne Lindbergs motion som jag i ett tidigare inlägg läste upp de meningar där det heter: "Den enskilda människans personliga integritet måste i alla stycken respekteras. I särskild hög grad gäller detta i verksamheten bland sjuka." Men efter att ha hört Arne Lindbergs inlägg förstår jag att det han skrivit i sin motion inte var så allvarligt menat.

ARNE LINDBERG (c) replik:

Herr talman! Jo, herr Berndtson, det är ytterst allvarligt menat. Jag anser att den personliga integriteten för enskilda människor är viktigare än alla andra hänsyn i denna fråga. I den allmänna vården av sjuka finns det kuratorer och annan personal som har just den uppgift vilken herr Berndtson – åtminstone som jag hoppas – avser med sitt inlägg. Däremot anser sig personalen ofta inte kunna motsvara de förväntningar som människor ställer på hjälp i religiösa frågor. Men att den kurativa verksamheten på sjukvårdsinrättningar kan behöva förstärkas kan jag gärna hålla med herr Berndtson om.

När det gäller herr Hanssons inlägg vill jag säga att vi i sak kanske inte har så olika uppfattningar som det kan förefalla av det som vi anför. Vi talar nämligen något förbi varandra. Det är självklart att de fria samfunden skall ha rättighet att använda de pengar som ges till dessa samfunds verksamhet precis på det sätt som de önskar och att inrätta hur många tjänster som helst för att biträda människor i deras behov av själavård. Vad jag vänder mig emot är att det fastställs ett slags 50-50-princip, som kodifieringsmässigt på alla sätt är löslig. Men om de enskilda samfunden dels av statsbidrag, dels av andra medel själva har möjlighet att bedriva en intensiv verksamhet, bör detta inte på något sätt förmenas dem.

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Men, Arne Lindberg, om man begär att jäktad sjukvårdspersonal utan särskild utbildning skall svara för den svåra uppgiften att ge stöd och hjälp i livets slutskede, men när det gäller den religiösa verksamheten kräver väl utbildad personal, då är det inte på lika villkor personalen verkar. Och hur blir det då med valfriheten för patienterna? Det finns något i Arne Lindbergs sätt att resonera som inte håller.

ARNE LINDBERG (c) replik:

Herr talman! Ingen sjukhuspräst påtvingar någon en omsorg som vederbörande inte vill ha, herr Berndtson.

När det gäller den särskilda verksamheten för dem som på goda grunder kan anses ha religiösa behov under sin sjukhusvistelse är det självfallet samfundens skyldighet att se till att det behovet blir tillgodosett. När det gäller den andra omsorgen måste det ligga inom sjukvårdshuvudmannens intresseområde att på allt sätt tillgodose det allmänna behovet av personlig omsorg. Men jag är dessutom övertygad om att många sjukhuspräster och pastorer även fungerar som hjälp utan att det är fråga om särskilt religiösa behov.

Tredje vice talmannen anmälde att Nils Berndtson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag vill i anledning av det sista resonemanget mellan Arne Lindberg och Nils Berndtson säga att det pågår en utredning om sjukvård i livets slutskede. Jag tror att vi alla önskar att den kommer fram till att man kan göra någonting på detta område. Vi har blivit uppmärksammade på att väldigt många människor dör inom sjukvården utan att ha kontakt med någon anhörig. Att detta är ett stort bekymmer i den moderna sjukvården är väl alldeles klart. Jag kan inte finna att det förslag som vi skall fatta beslut om i kväll lägger hinder i vägen för de åtgärder som kan komma att föreslås av den utredning som sysslar med frågan om sjukvård i livets slutskede.

Jag skall, herr talman, blir mycket kortfattad i mitt inlägg. Jag vill bara slå fast ett par principer. Den ena gäller jämställdheten. Man kan se denna fråga formellt, som Arne Lindberg gör, eller praktiskt. Kyrka-stat-beredningen har klarat ut detta genom en räkning. Man har funnit att det är ungefär lika många kyrkobesökare å ena sidan inom samfund som inte tillhör svenska kyrkan och å andra sidan inom svenska kyrkan. Det är den praktiska verklighet som där har fastslagits. Andra undersökningar har sedan kommit fram till liknande resultat.

När vi talar om andra samfund än svenska kyrkan kanske vi inte skall glömma att det inte bara gäller de frikyrkliga samfunden utan även "invandrarkyrkorna". Det framgår också av utskottsbetänkandet att man inom utskottet i det avseendet tänkt i ett vidare perspektiv.

När vi velat fastslå denna jämställdhet har det skett med erfarenhet av vad

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

som hänt tidigare. 1958 fattade vi det förra beslutet, och jag har ett bestämt minne av ett resonemang med den dåvarande ecklesiastikministern Ragnar Edenman, som sade att regering och riksdag har ansvar för svenska kyrkan. Vi måste fastställa hur det skall fungera för svenska kyrkan med den andliga vården. Det har vi ansvar för. De fria trossamfunden har rättigheter, men vi kan inte fastställa hur de kan göra. Här skall emellertid finnas en jämställdhet. Detta sades också i propositionen.

Nu har det, som Mårten Werner sade, varit ett mycket gott samarbete. Det har fungerat gnisselfritt på många ställen. Men det finns också, som Bertil Hansson sade, exempel på att frikyrkopastorerna - företrädarna för frikyrkan - har stått med mössan i handen. Det får inte vara så, och det har vi velat fastslå ordentligt. Därför har det väckts två motioner, en från folkpartiet och en från socialdemokratisk sida. Utskottet har ställt sig bakom dessa motioner. Till yttermera visso blir det en skrivelse till regeringen om detta. Jag vill gärna vid det här tillfället med adress till regeringen säga att det måste vara klara besked på den här punkten - både för alla samfund och för sjukvårdshuvudmännen. Det är alldeles nödvändigt, och det skall inte behöva råda någon som helst tvekan i det avseendet.

Vi hade fler krav i vår motion, herr talman. De har blivit tillgodosedda, utom när det gäller finansieringen över kyrkofonden, där det föreligger en reservation. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen med Georg Andersson som första namn.

CHRISTINA ROGESTAM (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga något om en annan punkt i kulturutskottets betänkande, den som behandlar svenska kyrkans centrala arbete med invandrarfrågor.

Frågan om en central tjänst för invandrarfrågor inom svenska kyrkan har varit aktuell under många år. Redan 1970 års kyrkomöte anhöll hos regeringen om en sådan tjänst. Trots ett klart tillstyrkande från många håll, bl. a. invandrarverket, kom det aldrig något regeringsförslag.

Nu har 1979 års kyrkomöte upprepat och understrukt behovet av en central tjänst för invandrarfrågor. Kommunministern säger i årets kyrkofondsproposition att frågan bör övervägas ytterligare.

Svenska kyrkan är vår största invandrarkyrka. Många invandrare kommer från länder med evangelisk-lutherska kyrkor. Till den gruppen hör bl. a. invandrare från de nordiska länderna, Tyskland, Lettland och Ungern. Andra har en sådan religiös bakgrund att det är naturligt för dem att söka kontakt med svenska kyrkan.

Det råder inget tvivel om att många av dessa grupper har särskilda behov, och det är viktigt att svenska kyrkan finner former för att tillgodose dem. Dit hör särskilda gudstjänster, religiösa förrättningar och själavård.

Många församlingar gör redan i dag ett förnämligt arbete med inriktning på invandrarna. Men det finns också många församlingar med stora invandrargrupper där man ännu inte tagit itu med dessa viktiga frågor. Därför behövs det inspiration till en utveckling inom svenska kyrkan som

innebär att ansvaret för och öppenheten mot invandrarna blir en viktig del i församlingarnas arbete.

Den andra stora uppgiften berör svenska kyrkans möte ute i församlingarna med invandrare av andra religioner, t. ex. muslimer. Här gäller det att sprida kunskap och finna praktiska modeller för arbete. Det finns många exempel på dagliga problem som församlingarna möter, inte minst i barn- och ungdomsarbete, och där det behövs vägledning. Vad gör man t. ex. med en liten turkisk grabb som följer med sina svenska kamrater till kyrkans barnarbete? Hur betar man sig för att vara mänskligt öppen och korrekt mot barnet och familjen och samtidigt respektera familjens religion?

Här finns utan tvivel oerhört mycket att göra och många problem som behöver bearbetas. Det är därför viktigt att frågan om en central tjänst för arbetet med invandrarfrågorna snarast får en lösning. Jag är tacksam för utskottets stöd i den här frågan, och jag utgår ifrån att kommunministern i nästa budgetomgång gör vad han kan för att få med denna tjänst inom ramen för kyrkofondsanslaget.

Herr talman! Bara några ord ytterligare om den andliga vården vid sjukhusen, som ju här har diskuterats länge.

Det står mycket som är bra i utskottets betänkande. Den andliga vården skall självfallet vara ekumeniskt präglad, dvs. frösamfunden skall samarbeta. Ingen skall stängas ute. Det finns så mycket att göra att alla insatser verkligen behövs. Om det finns några enstaka sjukvårdshuvudmän som inte behandlar samfunden på ett likvärdigt sätt, så är det bra att man gör ett sådant här klart påpekande. Den andliga vårdens betydelse är oomtvistad, och fler och fler förstår och uppskattar det stora värde som ligger i denna resurs.

Jag tillhör dem som i principfrågan menar att svenska kyrkan och de fria samfunden måste kunna gå in i arbetet som likvärdiga parter, med lika möjligheter att arbeta och var och en med fullt ansvar för sina medlemmar. Detta gäller också och inte minst invandrarkyrkorna. Det innebär att det måste finnas en rimlig relation mellan de statliga bidragens storlek och antalet medlemmar. Detta måste vara en utgångspunkt för statens agerande när det gäller den fortsatta utbyggnaden av insatserna för den andliga vården.

Herr talman! Jag har inget yrkande utöver utskottets.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vär-
den vid sjukhusen,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 303

Nej - 17

Punkt 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304

Nej - 16

M o m . 2 - 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motion 1963 av Märten Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Nils Berndtson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förkla-

rades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 303

Nej - 17

M o m . 7

Positioner gavs på bifall till

1:o) utskottets hemställan,

2:o) reservationen av Georg Andersson m. fl.,

3:o) motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt

4:o) motion 1963 av Mårten Werner m. fl. i motsvarande del,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

Sedan Nils Berndtson begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

Mårten Werner begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 7 antar motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1963 av Mårten Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Mårten Werner begärde

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vår-
den vid sjukhusen,
m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 22
Nej - 63
Avstår - 234

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 7 anta reservationen av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motion 1963 av Märten Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Märten Werner begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 57
Avstår - 109

I enlighet härmed upplästes och godkändes följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 159
Avstår - 1

M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkande 29 punkt 3 mom. 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motion 1977 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 304
Nej - 16

Mom. 9 och 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 7 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1979/80:30 med anledning av propositionen 1979/80:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt gäller högre utbildning och forskning

1979/80:31 med anledning av propositionen 1979/80:118 om anställningsfrågor för vårdlärare i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 8 På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 9 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs arbetsmarknadsutskottets betänkanden 23 och 29, näringsutskottets betänkande 57 samt arbetsmarknadsutskottets betänkande 32 främst i nu angiven ordning bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 00.07.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 149

Onsdagen den
21 maj 1980

*Den andliga vården vid sjukhusen,
m. m.*